

1/11/1836

HÍRADÓ

könyvtári

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR DOLGOZÓINAK TÁJÉKOZTATÓJA

XXXIII. ÉVFOLYAM

7-8. SZÁM

1989. JÚLIUS-AUGUSZTUS

Szerkesztőbizottság
Tverdota Miklósné *elnök*
Katsányi Sándor *felelős szerkesztő*
Aknay Tibor, Bardócz Antalné
Csona Mihályné, Havas Katalin
Márffy István, Varró Istvánné
Weisz Sándorné
Felelős kiadó: Kiss Jenő főigazgató

Megjelenik havonta
Ára: 5 Ft.
Előfizetési díj egy évre: 30.- Ft
Készült a FSZEK sokszorosítójában
Táskaszám
89/230
Eng. szám: 111/JHB/30/1981
ISSN 0139-1917

ELMOZDULTUNK A HOLTPONTRÓL

Aktuálisá vált a Központi Könyvtár betelepítésének újragondolása

A z e l ő z m é n y e k

Ha valaki áthalad mostanában a Központi Könyvtár főépületének udvarán, észreveheti, hogy a Baross-utcai és a Reviczky-utcai épületben megkezdődött átalakítási munkák átcsaptak ide is. A Baross-utcában már elkészült a restauráló laboratórium, a könyvkötészet expediálója, a pinceraktár. A Reviczky-utcai volt kollégiumépület átalakítása szemlátomást előrehaladt, s talán nem nagy csúszással mégis tartani lehet az eredeti ütemtervet: 1989 közepére elkészül az épület földszintje, végére pedig az I. és II. emelet, valamint a padlástér.

A dolgok tehát mozgásba lendültek. Végre elérkezett az a régóta /néhány szerint 1950 óta, amikor először ígérték könyvtárunknak a Reviczky utca 3. szám alatti épületet/ várt időpont, amikor konkrét tervek formájában lehet annak a mintegy 1000 m²-nyi nettó alapterületbővítésnek a konzekvenciáit a főépületre nézvést levonni, amit a Fővárosi Tanács 1986. évi döntése nekünk juttatott.

Természetesen a tervezési munkálatok nem mostanában kezdődtek, hanem már hosszú ideje folynak. A koncepcionális előkészítést a két tervtanulmány jelentette, amely az Ol-

vasószolgálati Osztály 1987-es felmérésére (ld. Márffy István cikkét a Könyvtári Híradó 1987/11. számában) támaszkodva újra átgondolta a Központi Könyvtár funkciórendszerét, különös tekintettel a nyilvános szolgálatra. A tanulmányok valamennyi dolgozónk számára hozzáférhetőkké váltak; rövidített formában a Könyvtári Híradó 1988. évi 5. és 12. száma közölte őket. A tervtanulmányokról széles körű viták zajlottak le. /Ld. Muzslainé Kátona: Júlia beszámolóját a Híradó 1988. 8-9. számában./ Ezért itt megelégedhetünk azzal, hogy röviden sommázzuk azokat a megállapítá-

Kedves Olvasóink! _____

A Könyvtári Híradó hagyományainak megfelelően ezúttal kettős számmal jelentke-zünk, augusztusban viszont /nyomdánk nyári szünete miatt/ nem jelenünk meg. Kérjük megértésüket. A kétszeres lapszám lehetővé tette, hogy a Központi Könyvtár betelepítésének kérdésével a lapunkban megszokottnál nagyobb terjedelemben foglalkozzunk.

Minden kedves Olvasónknak kellemes nyári pihenést, kikapcsolódást kívánunk.

Szerkesztőbizottság

sokat, amelyek a viták nyomán a további tervezés alapjául szolgáltak:

- a Központi Könyvtárnak fenn kell tartania továbbra is eddigi szolgáltatástípusait, a szolgáltatások csökkentése vagy korlátozása helyett különféle intézkedések "csoomagtervét" kell kidolgozni és realizálni a használói elégedettség fokozására;

- a közművelődési és a szakkönyvtári /helyismereti és történeti, valamint szociológiai/ funkciót egyenrangúnak kell tekinteni, közöttük a napjainkra kialakult arányokat továbbra is fenn kell tartani és a jövőben szorosabbra kell fűzni kapcsolataikat, mivel egymást kiegészítő funkciókról van szó;

- az általános művelődési igényeknek csak legfelsőbb szintjének kielégítésére vállalkozik a Központi Könyvtár, az 5-ös és 6-os szakokban pedig ennél is kevesebbre, pusztán a kiinduló tájékoztatásra;

- az eddigi keretek között - bár fenntartva a kölcsönzési szolgáltatást - a helybenhasználat feltételeinek javítására nagyobb súlyt kell helyezni az olvasói kereslet garantált kielégítése végett;

- az integrált nyilvános szolgálat elhelyezési és szervezeti feltételeinek megteremtése mellett a szakkönyvtári szolgáltatások szervezeti önállóságát meg kell őrizni.

Vissza kell utalnunk azokra a megbeszélésekre is, amelyek még 1987-ben zajlottak le a Központi Könyvtár osztályvezetői körében a Reviczky-utcai épület hasznosításáról. Ezek során olyan döntések kristályosodtak ki és nyertek általános elfogadást, amelyek ugyancsak kihatnak a főépület betelepítésének kialakítására. Megegyezés született arról, hogy

- a Reviczky-utcai épület egészét a könyvtárosi munkahelyek /irodák/ és műhelyek elhelyezésére kell felhasználni;

- a főépületnek mindenekelőtt a nyilvános szolgálatot és a raktárakat kell befogadnia;

- a lehető legtakarékosabb megoldásokat kell alkalmazni a betelepítés során, ugyanakkor azonban törekedni kell a nyilvános szolgálat egészét úgy kialakítani, hogy kedvezőbb feltételeket kínáljon a könyvtárhasználathoz, az irodák és műhelyek pedig kultúrált munkakörülményeket nyújtsanak;

- a neobarokk és egyéb értékes stílustorok kizárólag a nyilvános terekben hasznosítandók.

A Reviczky-utcai épület szerény mérete miatt semmiképpen sem jelenthette önmagában azt, hogy lényegesen megváltoztak volna az elhelyezési feltételek a majdani, korszerű, központi városi könyvtár számára. Viszont azzal, hogy három összefüggő telek /a rajtuk álló épületekkel/ került a könyvtár birtokába, újra fel kellett tenni a kérdést: hosszabb időszakra előre gondolva vajon nem oldható-e meg ezen a területen és ezeknek az épületeknek a felhasználásával a Központi Könyv-

tár reális igényeket kielégítő elhelyezése? A megnyugtató válasz érdekében Bálint Imrével, a Lakóterv építészével tanulmánytervet készítettünk, amelynek szakmai programját a Híradó 1988. 2. és 3. számában lehet megtalálni. Bálint Imre pozitív eredményre jutott. /Ld. Könyvtári Híradó 1988. 12. sz./ Ez számunkra azt jelentette, hogy ha nem is áll rendelkezésünkre az az egy-két milliárd forint, amely ezen építészeti koncepció realizálásához szükséges, mégis úgy kell e három épületben gondolkodnunk, hogy a mai igen szerény változtatások valamiképpen beilleszkedjenek a valamikori nagyszabású átalakításokba.

V é l e m é n y e k é s v i - t á k

Mindezen előzmények után megkezdődött a főépület betelepítési tervének kidolgozása.

Választhattuk! volna azt az álláspontot is, hogy tekintettel a bővülés csekély mértékére, az újonnan nyert terekkel csak a raktári kapacitást bővítsük. A munkatársak túlnyomó többsége azonban azon a véleményen volt, bármekkora a helygyarapodás, használóinknak közvetlen előnyük is kell, hogy származzon belőle.

Formális és informális nézetcserek, viták, szelídebb és hevesebb összekülönbözések során formálódott az a betelepítési koncepció, amely - úgy látszik - a további, részletesebb tervezés alapját képezheti a következőkben. A Központi Könyvtár szinte valamennyi munkatársa /s a hálózat néhány, a Központi Könyvtár működését közelebbről ismerő dolgozója/ kisebb-nagyobb mértékben bekapcsolódott a munkába. Egyesek csak szóban, mások írásban is kifejtették nézeteiket, javaslataikat. Voltak, akik csak szűkebb körben foglaltak állást, mások a nyilvánosság előtt is. Volt, aki csak egy-egy rövid ötlettel járult hozzá a közös gondolkodáshoz, s volt, aki részletesen kifejtett, alaposan indokolt betelepítési koncepciót írt le. Mindannyiuknak őszinte köszönetét fejezi ki az intézet vezetősége. S hogy ez a köszönet nem formális, azt az mutatja, hogy a vezetés részéről kötelességszerűen előterjesztett vitalapul szolgáló, elrendezési javaslat a nézetcserek során folyamatosan és - remélhetőleg - előnyére változott. Így a végeredményt kollektív munka hozta létre, még akkor is, ha senki sem mondhatja azt, hogy teljes egészében tükrözi eredeti elképzelését. S tegyük hozzá mindjárt azt is, hogy amit végeredménynek tituláltunk, az a további tervezőmunka során még változhat a számos változó tényező függvényeképpen.

A vállalkozásnak könyvtárunk szolgáltatásai és működése szempontjából akkora hordereje van, hogy indokoltnak látszott külső szakértők véleményét is kikérni a

betelepítés rendjére vonatkozóan. (B a - l á z s n é V e r e d i K a t a l i n - n a l, F u t a l a T i b o r r a l é s V í t á l y o s L á s z l ó v a l ismer- tette meg a könyvtár vezetése az előmunká- latokat, a különféle elrendezési javasla- tokat, s kérte tőlük véleményük írásbeli kifejtését. A három szakvélemény a titkár- ságon megtekinthető, ugyanígy a könyvtár dolgozói által benyújtott írásos javasla- tok. Helyszűke miatt itt azonban nem áll módunkban részletesen ismertetni az egyes elképzeléseket, ezért a szerzők megértését kérjük. /Ha a javaslattevők bármelyike úgy véli, hogy javaslatának teljes egészében vagy részleteiben a könyvtár nyilvánossága elé kell kerülnie, mert olyannyira szemb- eállanak, ami alább kifejtésre kerül, for- duljon a Könyvtári Híradó szerkesztőségé- hez./Mivel kollektív munkának fogtuk fel a betelepítési terv kidolgozását, az aláb- biak során nem is hivatkozunk név szerint azokra, akik egyik vagy másik megoldásra javaslatot tettek, illetve ellenzik vagy egyetértenek vele.

Még mielőtt a betelepítési terv ismer- tetésére rátérnénk, meg kell jegyeznünk, hogy messzemenően számolni kellett az épü- let adottságaival. Egy főúri palotát alig- ha lehet eszményi könyvtárrá átalakítani, különösen akkor nem, ha hiányzanak az any- gi erőforrások. Tehát csak a relatív opti- mum elérését lehetett célul kitűzni. A be- telepítési terv különféle variánsai szen- vedtek abban a fogyatékoságban, hogy ugyan kiváló helyet találtak egyik vagy másik funkciónak, de ugyanakkor indokolatlan hát- rányba szorítottak másokat. Ezért mindig szem előtt kellett tartani az előkészületek során kialakult elsőbbségi rendet, s az e- gyes funkciók által elfogadható, kölcsönös engedményeket tartalmazó kompromísszumokat kellett találni.

No de hát lássuk, mire jutottunk ed- dig.

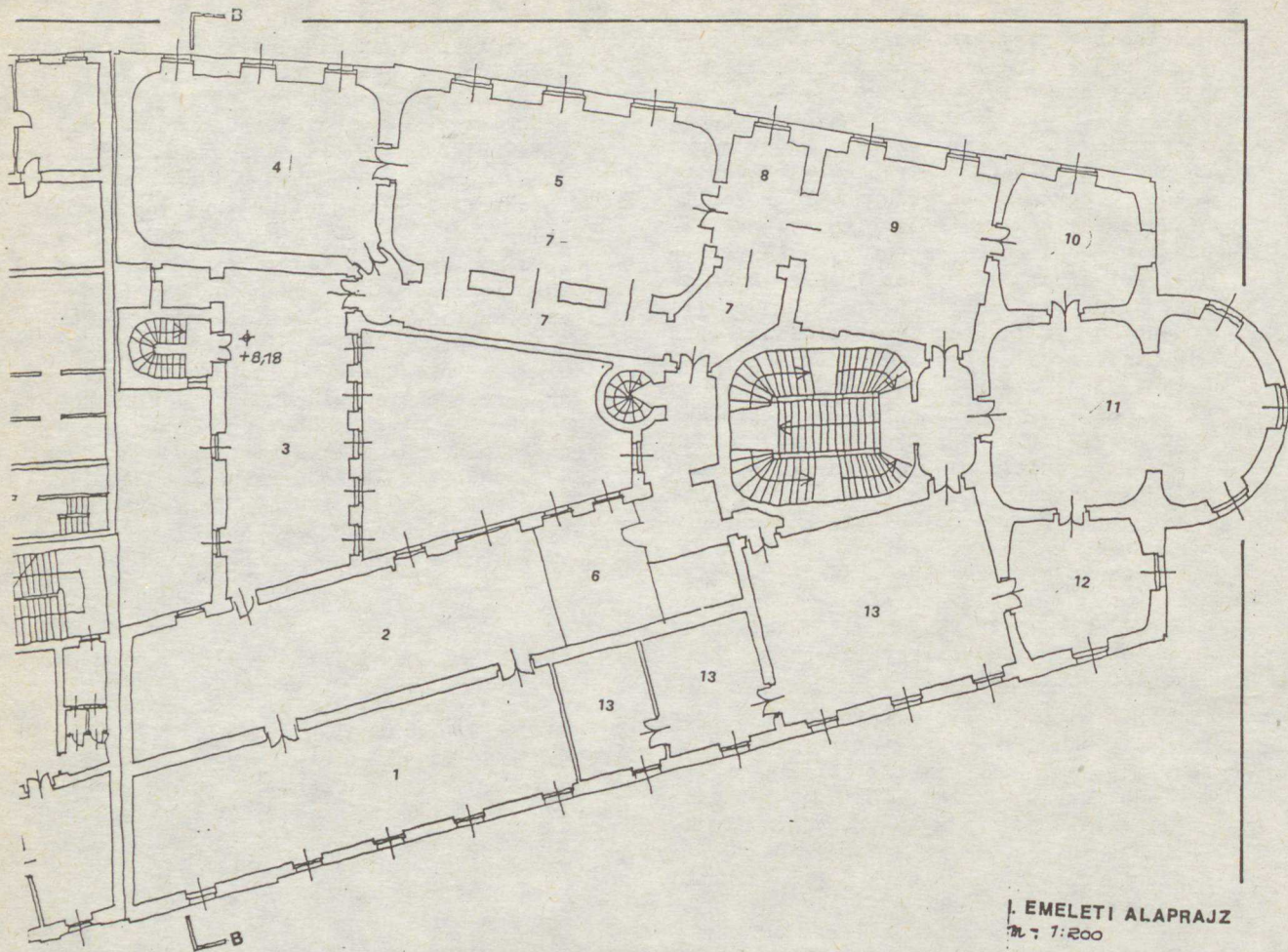
A r a k t á r

Egy pillanatig sem volt vitás, hogy tekintélyes mértékben meg kell növelnünk raktári kapacitásunkat. Erre a célra azok a helyiségek jöhettek számításba, amelyek szorosan csatlakoznak a jelenleg is már raktározásra használt terekhez, jól megkö- zelíthetők vízszintes és függőleg irányból, s lehető közel esnek egy szem könyvliftünk- höz is. E célra három területet lehetett számításba venni: a Kötészet földszinti és félemeleti helyiségeit, valamint a Propa- ganda Osztály irodáit. Ezek együttesen mint- egy 100 000 kötetnyi kapacitással bírnak, ami durván számítva tizenöt év gyarapodásá- nak felel meg. /Ha ütemesen vonjuk ki állo- mányunkból a szükségtelen anyagot, akkor még biztatóbb a perspektíva./

Felmerült az a gondolat is, hogy rak- tár helyett ezeken a területeken, vagy ezek egy részén a szabadpolcos kölcsönzést szer- vezzük meg. Kétségtelen, hogy számos figye- lemre méltó érv szólt e javaslatok mellett, végső elemzésben azonban ellenük kellett döntenünk részben anyagi megfontolások miatt /szükségtelen lenne a Központi Könyvtárban egy újabb kerületi könyvtárat létrehozni, pedig lényegében ez következne be, ha kü- lönválasztanánk a teljes állományból való kölcsönzést egy külön működtetett szabad- polcos részlegtől; akár a földszinten, a- kár a félemeleten alakulna ki a szabadpol- cos részleg, leküzdhetetlen akadályt jelen- tene a könyvtár teljes katalógusainak szer- ves bevonása a kölcsönzési folyamatba; vé- gül megemlítendő a közlekedési-kiszolgálási utak meghosszabbodása és bonyolulttá válá- sa, valamint a használat elnehezülése/.

A s z a b a d p o l c . Olyan nagy terhet venne le a raktári szolgáltról a szabadpolc akár csak szerény mértékű be- vezetése - nem is említve a használóknak kínált előnyöket -, hogy valamiféle megoldást kellett rá keresni. Így került szóba az I. emeleti két raktári traktus közül az udvar felé eső, mint amelyet némi átalakítá- ssal /fűtés, világítás, festés stb./ ha nem is szabályos szabadpolcként, de szabad raktárként meg lehetne nyitni a használók előtt. A mintegy 150 cm-es tengelytávolság megengedi, hogy a közönség is keresgélhes- sen a polcokon, s kialakítható egy olyan meg- közelítési útvonal is, amely nem zavarja a könyvtár prézens használatát sem. Volt olyan nézet is, hogy fejlesszük fel valamelyik kö- zeli hálózati tagkönyvtár állományát a Köz- ponti Könyvtár kölcsönzésének tehermentesí- tésére, s ez utóbbiban legfeljebb csak vá- logatópolcokat helyezünk el, s tekintünk el a szűkös alapterület és a nyilvántartási nehézségek miatt a szabadpolcos részlegtől. A szabadpolcos állomány felállítását fokozat- osan képzeljük el, az új beszerzésekből, s nem válogatva, hanem inkább automatikusan. A technológia részleges kidolgozása még előttünk álló feladat.

A szabadpolcos részlegnek a mondott helyen történő elhelyezése azzal az előny- nyel jár, hogy szervesen illeszkedik a tel- jes állományra épülő kölcsönzési és helyben- használati szolgáltatáshoz. Némileg csök- kentí a raktári kapacitást, mégsem olyan mér- tékben, mintha egy "szabályos" szabadpolcos kölcsönzött rendeznének be. Itt mintegy 30 000 kötet helyezhető el, ami a legszerényebb becslés szerint is ötévi gyarapodásunknak felel meg; bátrabbak ennek kétszereséről is beszélnek. S ne feledjük: kölcsönzési forgalmunk felét az utolsó tíz évben be- szerzett dokumentumok teszik ki!

I. e m e l e t

- 1 raktár
- 2 szabadpolcos részleg
- 3 kölcsönzési nyilvántartás
- 4 olvasóterem /irodalom- és nyelvtudomány/
- 5 betűrendes és szakkatalógus
- 6 földrajzi katalógus
- 7 általános tájékoztatási apparátus

- 8 általános tájékoztatás szolgálati pontja
- 9 agóra
- 10 olvasóterem /filozófia, vallás, esztétika, képzőművészet/
- 11 olvasóterem /társadalomtudományok/
- 12 olvasóterem /szociológia/
- 13 olvasóterem /helyismeret, helytörténet, történelem, földrajz, urbanisztika/

A kölcsönzés helye

Ha döntöttünk a szabadpolcos részleg helyéről, ebből meglehetősen kényszerpályán következik a kölcsönzési nyilvántartás /s vele az összes technikai szolgáltatás/ elhelyezése. A betelepítési terv szerint a kölcsönző abba az udvari traktusba kerülne, amelyet most a Refra és a folyóiratcsoport foglal el, ahol a könyvlift I. emeleti állomása található. Talán ez a javaslat váltotta ki a legtöbb vitát, nem utolsósorban azért is, mert a kölcsönző jelenlegi helyén sikerült olyan körülményeket teremteni, amelyek ellensúlyozták a kényszerű várakozási időt. Ha azonban azt tekintjük, hogy a szabadpolc következtében

számos olvasó esetében lerövidül ez az idő, s a raktárból kért könyvek is rövidebb úton, tehát föltételezhetően hamarabb érkeznek meg az olvasóhoz, akkor az időnyereség és a közvetlen válogatás lehetősége talán ellensúlyozza a kétségtelenül nyomottabb körülményeket. Néhány acélgerendával kiválthatók a polctartó oszlopok, s az így nyert terület elegendőnek látszik a kölcsönzési nyilvántartás, az indikátor, a helyben használni vagy kölcsönözni kívánt könyvek kiadása és visszavétele elhelyezésére, sőt némi várakozási terület kialakítására is. Megjegyzendő az is, hogy a Reviczky-utcai és a főépület között megépítendő átjáró ugyancsak ebbe a térbe vezet; így a könyvtárosok - s tegyük hozzá: az olvasók is - a raktári terek kikerülésével mehetnek át az irodákat befogadó épületbe.

A munkatársi hozzászólások számos egyéb helyet is megjelöltek a kölcsönzési nyilvántartás telepítésére, részben számolva a szabadpolcos részleggel, részben annak elvetésével. Felmerült az, hogy maradjon a jelenlegi helyén /nem túl előnyös, mert beékelődnek az olvasótermek gyűrűjébe/, költözzön vissza korábbi helyére, vagyis a katalógusok mostani termébe /ez csökkentené az olvasói terek számát, s nem változtatna lényegében a jelenlegi kiszolgálási renden/, menjenle a földszintre a Budapest-gyűjtemény és a gépesítés irodájába /az ezzel kapcsolatos nehézségekre részben már kitértünk a szabadpolcos részleg félemeleti elhelyezése kapcsán, most annyit teszünk hozzá, hogy a raktár másutt szolgálná ki a prézens, s másutt a kölcsönzési használatot, itt elhelyezett indikátor nem tudná segíteni a raktári munkát, s az olvasó bonyolultan igényelhetné a raktári könyveket kölcsönzésre/, foglalja el a Budapest-gyűjtemény jelenlegi I. emeleti irodáit /ezzel a nyilvános tér legértékesebb, mert legcsendesebb övezete veszne el az intenzív használat számára, hiszen nyilván a Budapest-gyűjtemény jelenlegi olvasótermének is más funkciót kellene ez esetben adni/. Ezeket az önmagukban talán helytálló javaslatokat valójában a betelepítési rend egészével való összefüggésükben kellett értékelni, s így kellett arra a következtetésre jutni, hogy egyéb kihatásaik miatt nem jelenthetik a további tervezés alapját.

A k a t a l ó g u s o k h e l y e

A betelepítési rend formálódásának egyik korai szakaszában merült fel két jogos kifogás a szabadpolcos részleg és vele a kölcsönzési nyilvántartás új helyével szemben. Az egyik az volt, hogy a hozzájuk vezető tükörfolyosón a forgalom jelentékenyen megnövekszik, zaja behallatszik a nagy olvasóterembe, s zavarja az elmélyült munkát; a másik pedig az, hogy a tükörfolyosón lévő földrajzi katalógus annyira leszűkíti a közlekedési útvonalat, hogy kellemetlenségeket okozhat. E két problémára először olyan válaszok születtek, amelyek valójában nem jelentettek megoldást. Felvetődött, hogy a földrajzi katalógust át kellene telepíteni a földszintre, a Budapest-gyűjtemény és a Bibliográfiai osztály egyik irodájába; a használat és a tájékoztató szolgálat érdekei azonban amellettszóltak, hogy valamennyi katalógusunk egy szinten helyezkedjék el. A zaj behallatszódásának megakadályozására pedig szigetelő üvegfalak beillesztése jött számításba a tükörfolyosó és a nagy olvasóterem közötti három árkádba; a tervezéssel megbízott mérnök azonban műemlékvédelmi megfontolások miatt erősen ódzkodott ettől a megoldástól. Más utat kellett hát keresni.

Ekkor született egy merész és egy kézenfekvő javaslat. 1. A betűrendes és a

szakkatalógus jelenleg akkora alapterületet foglal el, ami körülbelül megfelel a nagy olvasóteremnek; mi lenne, ha átköltöznenek ide? Mellettük helyet kaphatna még itt /és részben a tükörfolyosón/ az általános tájékoztató apparátus, a felszabaduló terület pedig más nyilvános szolgálati funkciókat fogadhatna be. 2. A földrajzi katalógus - némi ésszerű redukció után - elférne a jelenlegi olvasószolgálati irodában, ami korábban a központi katalógus helye volt.

Természetszerűen a katalógusok telepítésére is különféle javaslatok merültek fel. Először mindjárt az, hogy maradjanak a jelenlegi helyükön, mert az olvasók megszokták, s mert elcsúfítanák a nagy olvasótermet. Erre csak azt lehet válszolni: ha a kölcsönzési nyilvántartás a tükörfolyosó végére kerül, s helyén olvasóterem létesül, akkor az I. emeleti bejárat a jelenlegi katalógusterembe fog nyílani. Ez esetben egyrészt jó néhány katalógusszekrénnel kevesebb fér el itt, s talán helyesebb volna nem a katalógusokkal, hanem egy lazábban betelepített, más szolgáltatást nyújtó térben fogadni a használókat. Az esztétikai aggályra csak annyit, hogy a katalógusszekrény kisebb vagy nagyobb teremben egyaránt szép vagy csúnya. A jelenlegi katalógusteremnek is sok olyan szépsége van, amelyet a szekrények eltakarnak, s talán egy nagyobb térben vizuálisan jobban hatnak ezek a célbútorok. Egyébként voltak olyan ötletek is, hogy a katalógusok kerüljenek valamelyik jelenlegi olvasóteremként vagy munkahelyként szolgáló térbe /pl. Budapest-gyűjtemény olvasóterme, kölcsönzési nyilvántartás, a Szociológiai osztály munkaszobája/, de a javaslattevők vagy nem mérték fel valósan a katalógusok helyigényét, vagy nem számoltak olyan hátrányokkal, mint például az, hogy csendes övezetet foglalna el egy olyan viszonylag zajos szolgáltatás, mint a katalógus, illetve a nyugalmasabb Reviczky-utcai oldalról kerülne át olvasóterem a Baross utcai forgalom mellé, vagy hogy a katalógusok távol kerülnének a kölcsönzéstől /vagy oda, ahol nem lehet megoldani a kölcsönzési nyilvántartás elhelyezését/, s így növelnék az olvasótermek átmenő forgalmát.

P o l i t i k a i a g ó r a

Az imént említettük, hogy az emeleti nyilvános tér bejárata a jelenlegi katalógusterembe nyílna. Ez a terem nem csupán előszoba lenne, vagy ha az, akkor egy olyan előszoba, amely már érdemi szolgáltatást is nyújtana. Még a Központi Könyvtár alapfunkcióinak tárgyalása során merült fel az a gondolat, igen hasznos lenne egy politikai agórát, egy aktuális dokumentumok olvasótermét, egy, a napi tájékozódást szolgáló klubot létrehozni összhangban könyvtárunk hagyományával és a mai társadalmi igényekkel. Nos, ez az agóra lehetne a jelenlegi katalógusteremben. A mostani nagy olvasóterem /s

a jövőbeli katalógusterem/ felé vezető passzázsban pedig az általános tájékoztatói szolgálati pontot lehetne elhelyezni, amely egyszerre szolgálna a katalógusok és az apparátus, valamint az agóra felé. Itt felmerült az is, - mivel a hely elegendőnek látszik -, hogy ebben a passzázsban kapjon helyet a közhasznú információk szolgálat is, hiszen ugyancsak szüksége van a tájékoztatói apparátusra. Talán ebben a kérdésben most még nem kell a véglegesség igényével állást foglalni, annál is inkább, mert a nyilvános szolgálat bizonyos elemei a Bibliográfiai Osztály jelenlegi helyiségeibe fognak kerülni /ld. később/, tehát elképzelhető, hogy az ún. közhasznú információk némely körét ott kaphatják meg a használók. Annyi kétségtelen, hogy ennek a szolgáltatásnak nagyon szervesen kell beépülnie a könyvtár teljes tájékoztatói munkájába. Ennek részleteit, módszereit, technológiáját és technikai-elhelyezési feltételeit a további tervező munka során kell kidolgozni.

Az agóra némileg az elosztó tér funkcióját is betölti. Benne nem folyik olyan elmélyült munka, mint az olvasótermekben, ezért föltételezhetően elviseli a nagyobb mozgást, sőt beszélgetést. /V.ö. a jelenlegi kölcsönzési nyilvántartás terében zajló étellel./ Az itteni dokumentumok használata talán jobban megfér a Baross utca szörnnyű forgalmával is. Nos, az agórából balra haladva lehet eljutni a katalógusokhoz, a jelenlegi folyóiratolvasóhoz /majdan irodalomtudományi olvasóterem/, a szabadpolcos részleghez és a kölcsönzésnyilvántartáshoz, jobbfelé pedig az olvasótermekhez.

Érdekes, hogy bár az agóra telepítésére is különféle javaslatok érkeztek, szükségességét szinte senki sem kérdőjelezte meg, s mindenki valahol jól megközelíthető helyen, lehetőleg csatlakozva a kölcsönzési nyilvántartáshoz képzelte el, annál is inkább, mert csirái már sikert arattak a jelenlegi körülmények között.

S z a k o l v a s ó t e r m e k

Az I. emelet fentmaradó termeibe a prézens állomány és az olvasóhelyek kerülnek. Az eddigi rend szerint volt egy kettős funkciójú szakolvasótermünk /helyismeret, szociológia/, valamint egy általános könyvolvasónk és egy általános folyóiratolvasónk. Dönteni kellett arról, hogy ezt a rendet tartjuk fent továbbra is, vagy a Budapest-gyűjtemény két, a Szociológiai Osztály egy irodája, továbbá a jelenlegi tájékoztató helyiség és a kölcsönzési nyilvántartás tere kínálta lehetőséget felhasználva általánossá tesszük a szakolvasótermi rendszert. Ez utóbbi megoldás felé hajlította a gondolkodást az is, hogy a katalógusoknak jobb helye kínálkozik a jelenlegi nagy olvasóteremben, az átjáróban egy stratégiailag előnyösebb tájékoztató pontot lehet kialakítani, s az agóra is megfelelő elhelyezéshez juthat a

jelenlegi katalógusteremben. A hozzászólók közül néhányan, a kisebbség, az általános olvasóterem és a külön folyóiratolvasó további fenntartása mellett tört lándzsát, de a többség a szakolvasótermi rendszerrel szimpatizált, mint ami korszerűbb, az olvasói igényeknek jobban megfelelő. Ezen természetesen lehet vitatkozni, mindenesetre az épület térszerkezetének adottságaiból inkább a szakok szerint tagolt olvasói terek következnek. A folyóiratállomány előzetes felmérése azt mutatja, hogy különböző nehézségek nélkül lehet e dokumentumtípust is szakok szerint tagolni, persze mindig feltételezve az általános tájékoztató és az agóra kínálta lehetőséget a több szakterületet is érintő címek elhelyezésére.

A szakolvasótermi rendszer kezdeményei - mint mondtuk - már megjelentek korábban is nyilvános szolgálatunkban, következésképpen akarunk lenni abban, hogy a legmagasabb szintű közművelődési igények /amelyek gyakorlatilag egybeesnek az egyetemi hallgatói igényekkel, - ld. a könyvtárunk alapfunkcióiról szóló tanulmányok megfontolásait/ kielégítésére rendezkedünk be, akkor ugyancsak a szakolvasótermi rendszer mellett kell állást foglalnunk.

Szakolvasótermek céljára tehát a jelenlegi folyóiratolvasó, valamint a jelenlegi tájékoztató szobával kezdődő és a Budapest-gyűjtemény jelenlegi két irodájával végződő terem sor áll rendelkezésünkre. A tervezés jelen stádiumában inkább csak a szakolvasótermi rendszer elvének az elfogadása vagy elvetése volt a feladat; alapos mérlegelés után az elfogadás mellett szólt több érv. Ez azonban nem jelen valamiféle merev dobozást, az olvasók szigorú irányítását, hanem inkább csak a prézens állomány ilyen jellegű felállítását a terekben, s a tájékoztatásban a szakreferensi rendszer fokozatos bevezetését. Maguknak az olvasótermeknek használati és technológiai rendjét a továbbiakban kell részletesen kidolgozni.

Ha a szakolvasótermek sora mellett döntöttünk, kisebb jelentőségűvé válik az a kérdés, hogy melyik terembe milyen szak vagy szakok kerüljenek. Előzetesen csak egy hipotetikus elrendezés vázolható fel.

Mínt hogy a katalógusterem és az agóra beékelődik a terem sorba, olyan szakterület kellett választani a jelenlegi folyóiratolvasóban való elhelyezésre, amely viszonylag önálló egységet képez. Erre kínálkozott az *i r o d a l o m- é s n y e l v t u d o m á n y*, valamint a *s z é p i r o d a l o m*. /Ez persze nem zárja ki, hogy például a nagyalakú hírlapokat is ebbe, a raktári kiszolgáláshoz közel eső teremben használják az olvasók. Ha a befogadóképesség megengedi, egyéb rokon szakok is idekerülhetnek /pl. esztétika/ A terem sáv U-betűjének másik szára rátámaszkodik a raktárra /az ide vezető, most zárt ajtó talán megnyitható lenne/, tehát célszerű

olyan szakot erre a területre helyezni, amelynek nagy a raktári dokumentumigénye és kiküldönített raktári állománnyal rendelkezik. Ebből következően kézenfekvő, hogy a Budapest-gyűjtemény jelenlegi két irodájába, valamint olvasótermébe a helyismereti-helytörténeti, s hozzá csatlakozóan a történeti tudományi és földrajzi, urbanisztikai anyag kerüljön. Az eddigi gyakorlat igazolta, hogy szerencsés megoldás volt a szociológiai olvasótermet a Budapest-gyűjteményével közösen elhelyezni; ezért a jószomszédságot továbbra is megtartva, de a bővülésből következően önálló olvasóteremhez, a Szociológiai osztag jelenlegi irodájához jut a szociológia. A jelenlegi kölcsönzőben kaphatnak helyet a szociológia határterületeinek is felfogható társadalmi tudományok /pl. közgazdaságtudomány, pedagógia, lélektan stb./, s végül a jelenlegi tájékoztató szobában a filozófia, esztétika, képzőművészet. De megismételjük: a szakok végső elrendezése a konkrét előkészítő munkálatok során alakul ki.

A földszint

Ezzel áttekintettük az emeleti terek betelepítését, s lemehetünk a földszintre, hogy megvizsgáljuk, mire hasznosíthatók az itt felszabaduló terek.

Nem kerülhető ki a kérdés: ha az az álláspont, hogy a főépület egészét a nyilvános szolgálat és a raktárak rendelkezésére kell bocsátani, miért marad itt az igazgatóság? Néhányan fel is tették ezt a kérdést a viták során. Számos érvet és ellenérvet lehet felhozni ez ügyben, de a gyakorlati megfontolások amellettt szólnak, hogy az igazgatóság maradjon a jelenlegi helyén. /Nem is szólvá arról, hogy a Reviczky-utcai épület annyira megtelt, hogy az igazgatóság csak akkor kerülhetne oda, ha más irodákkal cserélne helyet./

A főépületből kiköltöző Szerzeményezési és Feldolgozó osztály irodái összefüggő területegységet képeznek, s komoly mérlegelést kívánt, mire is legyen ez hasznosítandó. Győzött az a javaslat, amely a Budapest-gyűjtemények itteni elhelyezését javasolta. Ennek több előnye is van.

Mire lehet hasznosítani a földszint Baross utca felé eső helyiségeit, amelyekből kiköltözik a Bibliográfiai osztály, a Budapest-gyűjtemény és a számítógépes csoport? A Bibliográfiai osztály jelenlegi két irodája közül az elsőben lehet felállítani a technikai referensz régió hiányzó szolgálati pontját /beíratkozás, tájékoztatás a Központi Könyvtár, a hálózat, a többi fővárosi és vidéki könyvtár szolgáltatásairól, esetleg a közhasznú információszolgáltatás bizonyos részei, pl. adatszolgál-

tatás, referral funkció, kiadványaink és leselejtezett könyveink árusítása/, a másodikban, a nagyobbban pedig létre lehetne hozni egy napilap olvasót, amely egyben videovetítések, kisebb rendezvények célját is szolgálhatná. A Budapest-gyűjtemény és a számítógépes csoport jelenlegi irodájában a nyilvános szolgálat munkahelyei kaphatnak helyet.

Ne feledkezzünk azonban el az alagsorról sem. A volt házmesteri lakásban talán teljesíteni lehetne egy régi követelményt valóra lehetne váltani egy régi álmunkát: kialakítani egy büfé és egy vendégszobát.

E p i l ó g u s

Végére érve a főépület betelepítésére vonatkozó terv ismertetésének, ismét hangsúlyoznunk kell, hogy ezzel a több fázisból álló munkálatnak csak egy újabb szakasza zárult le. Ez lenne az a keret, amelyben a további, részletező tervek konkrét formát nyerhetnek, s ha szükséges, módosítólag hathatnak vissza a keretre. Számos kérdést kell megválaszolni, de a munkát máris el kell kezdeni.

Bármennyire is úgy álltunk hozzá mindannyian, hogy a lehető legkisebb anyagi ráfordítással valósítsuk meg főépület újratelepítését, szolgáltatási színvonalának emelését, nyilvánvaló, hogy a felvázolt módosítások komoly összegeket igényelnek. Aligha képzelhető el, hogy mindezt rövid idő alatt valósítsuk meg, inkább több éven át tartó munkálatokra kell felkészülnünk. Ami pedig a forrásokat illeti, reméljük, hogy fenntartónk eddigi jó szokásának megfelelően ha nem is csuriant, de ceppent pótlólagos felújítási kereteket, ám magunknak is erre a célra kell öszpontosítanunk saját költségvetésünk egyre szűkülő eszközeit. Az elmúlt néhány évben főként a hálózati tagkönyvtárak felújítását és tatarozását szorgalmaztuk, meglehetősen látványos eredménnyel. Most a hálózatnak kell megértést tanúsítania, ha az elkövetkező években neki kevesebb jut.

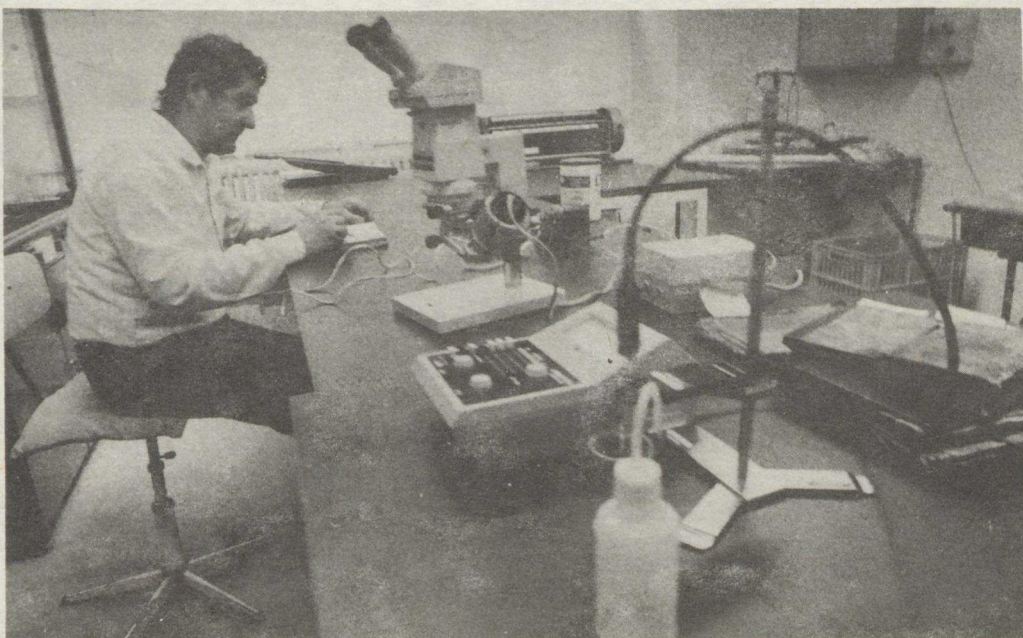
Nem lehet azt elvárni, hogy mindenki teljes mértékben egyetértsen egy koncepció valamennyi elemével, - ez a koncepció sem lép fel ezzel az igénnyel. A könyvtár jelenért és jövőjéért a felelősséget közösen viseljük, de az intézet vezetésének a felelősségébe esik a döntések meghozatala. A szakmai döntések más jellegűek, mint a politikaiak: itt nem szavazás előzi meg, hanem a munkatársi és szakértői véleménynek kikérésére, ütköztetése, megvitatása, gondos mérlegelése. A munkahelyi demokrácia így érvényesül a szakmai kérdések eldöntésében. Az intézet vezetése nyugodt lelkiismerettel mondhatja, hogy ebben a kérdésben, amely nemcsak a Központi Könyvtár, de közvetve az egész hálózat jövőjét is érinti, megtett mindent annak érdekében, hogy a könyvtár dolgozói kifejtsék véleményüket, s a javas-

lataik közül igen sokat felhasználva alakította ki a fentiekben kifejtett koncepcióját. Most már arra van szükség, hogy mindenki - ha fenntartásai vannak is vele szemben -, a további közös munka alapjául elfo-

gadja a Központi Könyvtár új betelepítési és működési rendjének kerettervét és működ-jék közre a belőle adódó feladatok végrehajtásában.

Papp István

KÖLTÖZIK A KÖNYVKÖTÉSZET RESTAURÁLÓ MŰHELY ALAKUL

Az 1930-ban még csak öt fővel működő könyvkötészet a könyvtár fejlődésével párhuzamosan egyre növekedett. Mai létszámát és kapacitását a 70-es évek közepén érte el. Jelenleg a kötészeti és a sokszorosító műhely huszonnégy főfoglalkozású és négy részfoglalkozású szakmunkással dolgozik.

A központi könyvtár bővülése kapcsán kerül sor a kötészeti áttelepítésére, részben a Baross-utcai, részben a Reviczky-utcai épületbe. (A jelenlegi hely a raktározási gondok enyhítését fogja szolgálni.) Ez a változás a kötészeti számára nem jelent területi növekedést, sőt a széttagoltság is megmarad, mégis kedvezőbb működési feltételeket teremt, mivel a nyomdához technológiailag kapcsolódó kötészeti rész közvetlenül a nyomda mellé kerül. Évek óta súlyos probléma volt az is, hogy többszázezer forint értékű papírt a legkülönbözőbb helyeken - udvaron, lépcsőházban - tároltuk raktárhány miatt. Most ez a probléma is megoldódott. Az új műhelyrész alatti pincében megfelelő papírraktárt alakítottunk ki, amelyet lift köt össze a műhellyel. Ebben az épületben kapott helyet az expediáló is, és mód nyílt a restauráló kialakítására.

A restauráló műhely megteremtésével régi álmom vált valóra, hisz a központi könyvtár állományában jelentős a felújításra váró dokumentumok mennyisége, de eddig a szűkös állományvédelmi keret évente csak tíztizenöt kötet restaurálását tette lehetővé. Az új műhely húsz négyzetméter alapterületű helyiségben, az alapvetően szükséges felszereléssel kezdi meg működését. Munkatárs: Weigel József képesített restaurátor. A műhely később a tervek szerint két fős létszámmal fog működni. Felszerelését folyamatosan, a feladatoknak megfelelően kell majd kiegészítenünk. Nagy izgalommal és örömmel kezdjük meg ezt a munkát.

Előreláthatóan júliusban kerül sor a félemeleten lévő könyvkötő műhely áttelepítésére a Reviczky-utcai épület földszintjére. Ez szakmailag ugyan nem jelent előrelépést, de egyrészt jobb, emberibb körülményeket teremt az itt dolgozóknak, másrészt jelentős területet szabadít fel a könyvtár számára.

Horváth Ferencné

EGYSZER VOLT BUDÁN OLVASÓTÁBOR

I.

Egyszer volt, hol nem volt, a Tímár utcán túl, a Filatorai gáton innen, egyszerűen az Árpád híd környékén volt egy kastély Óbudán. Varázslóját B u c z H u n o r n a k /"civilben" a T é r s z í n h á z vezetője/, segítő főtündéréit pedig B u c í k á - n a k hívták.

A Varázsló és famulusai megpróbálták megtörni az álmot /évtizedest, évezredest?/, melyet nem egy orsó okozott, hanem... Igaz, e mese Csipkerózsikáját sem jó tündérek kívánságai indították útjára.

Délelőttönként a bemutató foglalkozásokon távoli-közeli hősök küzdelmeit élhettük át. A magyar legendák és népballadák kitárultak előttünk, megnyilatkoztak a bennük jelen levő emberek legszemélyesebb érzései, az egyetemes emberi részét alkotó magyarság lélekének lényege.

Az ámulat órái után a foglalkozásvezető "élveboncolása" következett. Így pillanthattunk be a Varázsló műhelytitkaiba.

Délután az "inasképző" hallgatóivá lettünk, a magyar népmesék táltos paripája röptett bennünket egy héten át a szűzsétől a dramatizálásig. Végigjártuk a magunk bábkészítő céhes vándorútját is.

Volt itt minden: hóka-móka, a végére kacagás. Félig nyüzött bakkecske, bolond falú, aranyszörű bárány és falu-evő gömböc, és mindez a mi előadásunkban. Mestervizsga az nem volt, remeket sem kellett készítenünk. "Csak" a mesterré, "csak" a varázslóvá/??/ válás lehetőségét, a gyermeki lélek megszólaltatásának örömet kaptuk ajándékba. Most már csak rajtunk áll, hogy vasorrú bábaként vagy tündéreként maradunk-e meg a könyvtár ajtaját reánk csukó gyermekek emlékezetében.

Aki nem hiszi, járjon utána.

B-D-V, azaz
368-722
425-362
836-970
+ A, azaz
573-091

II.

"... a honi pitiánerséggel szembeni küzdelem..."

Szereplők: gyerekek avagy GYEREKEK
gyermekkönyvtárosok avagy Hölgyeim!

A m ú l t

Hölgyeim! megírták a forgatókönyveket.

A GYEREKEK élvezték a foglalkozásokat, melyeket Hölgyeim! a forgatókönyveik alapján tartottak.

Hölgyeim! a forgatókönyv alapján mindig tudták honnan - hová akarnak eljutni és el is jutottak oda.

A GYEREKEKKEL vagy nélkülük.

Hölgyeim! ismét megírták a forgatókönyveket.

A GYEREKEK élvezték a foglalkozásokat, melyeket Hölgyeim!...

Hölgyeim! leporolták a forgatókönyveket.

A GYEREKEK a leporolt forgatókönyvek alapján tartott foglalkozásokat is élvezték, melyeket Hölgyeim!...

Hölgyeim! ismét leporolták a forgatókönyveket.

A leporolt GYEREKEK élvezték a forgatókönyveket, melyek alapján Hölgyeim!... mi lesz velük, ha nagyok elsznek?

K ö z j á t é k

Értsd: színelőadás egyes felvonásai között előadott továbbképzés.

Hölgyeim! kezét Központilag megragadták.

Kedvesen bevezették Hölgyeim!et Bucz Hunor és társulata "ölelő" karmaiba.

Cyanakvó Hölgyeim! csapdába estek.

Hölgyeim! valójukból kiforgatva, értetlenül bambultak.

Hát ez meg mi?!

Egy kis pedagógia, egy kis dramaturgia, egy kis ez-az.

Hölgyeim! ráéreztek, alaposan.

Mire kibontakoztak az ölelésből - más emberek lettek.

Továbbképzett Hölgyeim!-nek meg sem kottyán már a következő nemzedék. Jöhet a jövő.

A j ö v ő

Hölgyeim! kinyitják az ajtót.

Hadd jöjjön be a nemzeti kultúra.

Eleget állt már az ajtó előtt.

A nemzeti kultúra illedelmesen belép.

/Előtte alaposan megtörölte a lábát. Nem hiába, intelligens!/

Kedvesen leül a fesztelenül elhelyezkedett GYEREKEK körébe.

A GYEREKEK csángó nyelvjárásban előadott népballadával köszöntik ŐT.

Hölgyeim! csengő hangon, hibátlan interpretációval viszik a prímet. A közös énekülés összemelegíti szíveiket.

Előkerül a mesélő kedv. Spontán.

Hölgyeim! együtt lélegeznek a gyerekekkel. Nincs szükség fegyelmezésre.

Beszélgetnek egymással - Hölgyeim! és a GYEREKEK.

Sok érdekeset megtudnak egymástól - egymásról.

Hölgyeim! letölönti az angyali türelem.
Hölgyeim! újabb ősi stílusú népdalra
zendítenek.

Hölgyeim! kezükbe veszik a 77 magyar
népmesét. Mind a 77-et, egyszerre.

A GYEREKEK a gyönyörűségtől sikongat-
va kiválasztják a kedvükre valót.

Hölgyeim! előkerítik a meseszöveget és
GYEREKEKKEL leheverednek rá. Apró bábokkal
- közös munkájuk szép gyümölcse - előadják
EGYMÁSNAK a mesét.

Hölgyeim! medve, mókus, harkály, gaz-
dasszony, torkos bakkecske képében tündököl-
nek és improvizálva készítenek a GYEREKEKET
szerepvállalásra. A meseszöveg hősei legyő-
zik a sötétséget, a hétfejűt, a zsarnokot.

A nemzeti kultúra szerényen elrejti
meghatott könnyeit.

Milyen szép is!

A GYEREKEK Arany János zengő nyelvén
idéznek meg ÖT. Végre.

És csak zeng, zeng a DAL.

Hölgyeim! kifogyhatatlanok a népdalok-
ból, az ötletekből, a lelkesedésből, a sze-
retetből.

A GYEREKEK hosszú sorokban várakoznak
a könyvtár előtt.

Tudják, Hölgyeim! itt mindig hazavár-
ják őket.

Ez az ő saját könyvtáruk, saját mesé-
jük.

Itt vannak. Otthon vannak.

És mi is. Úgy-e, Hölgyeim?

Pálos Bea
XIX. ker. főkönyvtár
570-772

III.

A T é r s z í n h á z társulata 1987
óta rendszeresen tart játszóházakat és rend-
hagyó órákat a Kőbányai Gyermekklub keretén-
ben is /FSZEK X. főkönyvtár/.

A játszóházak és órák témáit három for-
rásból merítik: a magyar folklórból /jeles
napok szokásai, népmesék, mondák, népdalok/,
a mítoszokból /elsősorban a Bibliából/ és
nemzeti történelmünk mondáiból, hagyományai-
ból.

A dramatikus játszóházak formája a vendég-
ség: kezdete a készülődés és a várakozás, vé-
ge az ajándékozás és a búcsú. Ebben a keret-
ben zajlik az adott téma közös eljátszása a
gyerekekkel. A rendhagyó órák szemlélete azo-
nos a játszóházakéval, elsősorban a gyerekek
tapasztalataira épít és aktív dramatikus moz-
zanatok révén közös játékkal segíti a képze-
let munkáját, a gondolkodást. Kőbányán másfél
esztendő alatt tanácsai támogatással a teljes
programot sikerült megvalósítani, amelynek
eseményei a következők voltak:

J á t s z ó h á z a k:

- Karácsonyi játszóház /Biblia - Jézus
születése/
- Farsangi /magyar népszokások, főként
Ujvári Zoltán kutatásainak felhasználásával/
- Március 15-i /a nap eseményei, törté-
nelmi mondák/
- Húsvéti /teremtésmítoszok, Biblia/
- Gyermeknap /vásári képmutogatók, né-
pi játékok, tánc/
- Játszóház az aradi vértanúk emlékére
/megemlékezés/

R e n d h a g y ó ó r á k:

- József Attila: Elégia
- "Kiben kesereg a magyar nemzetnek
romlásán..." /siratók/
- Szent László legendái
- Könyvkészítés
- Jóna Ördöge /mesedramatizálás/
- Kőműves Kelemen balladája

R e n d h a g y ó s z í n h á z i
e l ő a d á s o k:

- Weöres Sándor: Holdbéli csónakos
- Betlehemes /népi játékok nyomán/

-SZI-

ORIGAMI ÉS TÁRSAI A KÖNYVTÁRBAN

Voltál-e már olyan könyvtárban, ahol az olvasás
mellett zenét is hallgathatsz, és bábokat, ékszereket
készíthetsz?

Ha kíváncsi vagy ilyenre, gyere el hozzánk!

Hol: Szabó Ervin Könyvtár XVIII. kerületi fiók-

könyvtára

XVIII., Thököly út 5.

☎ piros 35, 93, ☎ 50

Mikor: augusztus 2., 9., 16., 23.

9.00-12.00 óráig

ingyenes

Megjelent a SZABADIDŐ 89' című ifjúsági mű-
sorfüzetben.

EGY NEVEZETES ZENEKÖNYVTÁR ALAPÍTÁSI ÉVFORDULÓJARÓL

Éppen negyedszázada annak, hogy Magyarország legértékesebb, legsokoldalúbb közművelődési zenekönyvtára a budapesti Fehérhajú utcában megalakult. Szalay Ágnes, aki a gyűjteménynek kezdettől fogva ma is vezetője, 1964 május 30-án mondhatni a semmiből hozta létre a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteményét. Kodály Zoltán, aki személyes jelenlétével tisztelte meg az avatónnepséget, ezeket a biztató szavakat írta vendégkönyvükbe: "A zenei könyvtár megnyitását örömmel üdvözlöm. Kívánom, legyen olvasója is annyi, hogy mihamar szűknek bizonyuljon."

Kodály jókívánsága beteljesedett. Nem csak térben bővült a könyvtár, hanem egyre inkább tartalmi választékában is. A rendkívül figyelmes kiszolgálás önmagában is valóságos zarándokhellyé tette a kis intézményt. Hangszeres és énekes előadóművészek, zenetudósok és zenetanulók, hangversenylátogatók és lemezgyűjtők már-már nélkülözhetetlen támaszpontja lett ez a használók érdekét mindenek fölé helyező példás gyűjtemény. A 15 ezer könyv és 38 ezer kotta mellé a fonotéka megnyitása, 1982 februárja óta 8 ezer hanglemez is járult. De maguk a számok édeskeveset mondanak, ha nem pillantunk mögéjük. Mert mit is jelentene önmagában a könyvek tizenötezres mennyisége, ha nem tennék hozzá, hogy közöttük van a világ zenetudományának sok fontos alapműve a 14. századtól napjainkig. ... Vagy mit jelentene önmagában a kották harmincnyolcezes kötet-száma, ha nem lehetne e mellett azt is tudni, hogy ebben a kottatárban huszonhét zeneszerző-óriás műveinek összkiadása is benne

foglaltatik. Vagy hogy itt minden hangszeres és énekes muzsikusként és zeneszerető ember megtalálhatja vagy éppen előjegyeztheti a kívánt zeneművet. A hanglemezek nyolcezres darabszáma is csak akkor válhat élő adattá, ha tudjuk, hogy hangzóanyaga a komolyzene egész történetét átfogja.

És hogyan lehet mindezt megtalálni ebben a páratlanul szervezett nyilvános gyűjteményben? Jól megszerkesztett, sokrétű és könnyen kezelhető katalógusokban. A szolgáltatás minősége ugyanis éppoly erőssége ennek az intézménynek, mint maga a nagy gondalossággal összeválogatott állomány... Az már most föl sem sorolható, hogy miből tevődött össze az a 90 ezer darab dokumentum, amit tavaly több mint 3.600 látogató használt. Igen magas számok ezek, és igen magas az a tartalmi színvonal, amely ezeket a számokat minősíti. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei gyűjteménye csendes és szerény szolgálata mellett is jogos büszkeséggel tekintet vissza arra az eredményre, amellyel lelkes és lelkiismeretes munkatársai a működésük első negyedszázada során zenekultúránk emelkedéséhez hozzájárultak. Ez pedig mindenképpen jó előjel munkájuk most következő újabb negyedszázada számára.

Kecskeméti Iván

Elhangzott június 3-án és 4-én a Kossuth és a Bartók Rádióban az Új Zenei Újság keretében.

RITKASÁGAINK

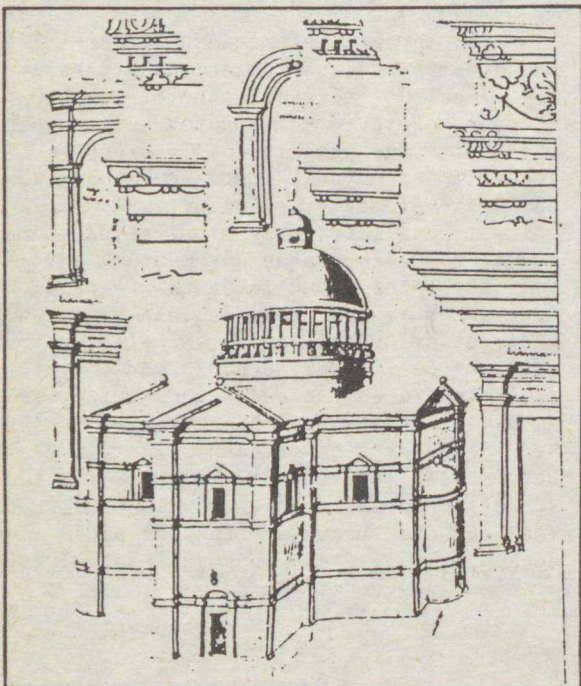
A ZICHY-KÓDEX ÚJABB IRODALMÁRÓL

Szintén az utolsó évtizedben foglalkozott kódexünkkel az időközben sajnos elhunyt Feuerné Tóth Rózsa, akinek "Un traité italien de XV. siècle dans le Codex Zichy de Budapest" című tanulmánya a "Traité d'Architecture de la Renaissance"-ban jelent meg. (A nemrég kézhez kapott különnyomatot évjelzés nélkül kaptuk.) A szerző megállapítja, hogy a művészettörténészek érdeklődése 1919 után fordult újra a kódex felé,

amikor megjelent az osztrák J. M e d e r munkája (Die Handzeichnung, ihre Technik und Entwicklung) a kódex néhány rajzával. A nyugati kutatók e könyvből szereztek tudomást a Zichy-kódex létezéséről, s a második világháború után Európa- és Amerikaszerte kezdett terjedni a kódex egy részéről 1943-ban készült mikrofilm.

Feuerné szerint az építészeti értekezést 1489 előtt írták a kódex lapjaira. Vé-

leményét összehasonlító szöveg- és vízjelvizsgálatokra alapítja. Egyetért azzal, hogy két kéz írása követhető nyomon, az egyik jól felismerhetően a tulajdonosi bejegyzést tevő Angelo Cortinoé. Sajnálatos, hogy a kódexet csak 1968-as újrakötése után látta, mert az eredeti kötés bizonyíthatná, hogy a kódex egyes részei eredetileg külön álltak az albumban. A nyitva hagyott kérdések még évtizedekre munkát adnak a kutatóknak, amihez azonban szükséges lenne egy fakszimile kiadás mind a mai kódexről, mind az 1914-ben róla leválasztott (és a Szépművészeti Múzeumban őrzött) mintalapokról.

A legfrissebb tanulmány az utóbbi hónapokban Carolyn Kolbtól (University of New Orleans) érkezett, aki a nyár folyamán újból tanulmányozni szeretné a kódexet. A 28 oldalas értekezés (The Francisci Giorgio material in the Zichy Codex) a philadelphiai Journal of The Society of Architectural Historians 1988-as évfolyamában jelent meg. A szerző 1971-ben ismerte meg kódexünk egy külföldön terjedő mikrofilm-másolatát,

s már a következő évben Budapestre jött az eredeti kézirat tanulmányozására. Az építészeti tanulmány szövegét később firenzei, sienai és torinói kéziratokkal vetette össze. Megállapítása szerint a Zichy-kódex őrző Francesco di Giorgio első értekezésének legkorábbi, az 1460-as évekből származó változatát, mindeddig ismeretlen szövegrészekkel.

Különös véletlen, hogy éppen a kódex hazai történetére vonatkozó adatok szerepelnek hibásan szinte valamennyi tanulmányban. (Ez alól csupán Horváth A. legutóbbi tanulmánya: "Renaissance architectural codex of five hundred years in Budapest" kivétel.) A Zichy-családon belüli öröklődésnél az életrajzi adatok oly változatosan térnek el egymástól a különböző szerzőknél, hogy a hibás átvételek nem is követhetők nyomon. Külföldi szerzőknél nem gondolhatunk másra, mint nyelvi nehézségekre a hazai források felhasználásánál. Csak így kerülhetett a legutóbbi, rendkívüli filológiai alaposággal megírt tanulmányba többek között az az adat, hogy a kódex 1861-ben // került a Fővárosi Könyvtárba. (1861 a kódex első ismertetésének, Henszlmann tanulmánya megjelenésének az éve.) A kutatók figyelmét fel kell hívunk rá, hogy ezeket az adatokat kritikával használják. Katalógusunkban a kódex leírása tartalmazza valamennyi ismert possessor adatait, a kéziratleírás szabályai szerint.

Klinda Mária

LAPZÁRTA UTÁN értesültünk róla, hogy Mrs. Carolyn Kolb amerikai egyetemi docens Magyarországra érkezett és július első hetében kiegészítő tanulmányokat folytatott a kódexen. Munkáját nem tekintti befejezettnek s jövő nyáron folytatni akarja.

MEGJELENT

A KÉPZŐMŰVÉSZETI IRODALOM VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA 1945-1985

A művészettörténetről, a képzőművészeti irodalomról meglehetősen kevés tájékoztató eszköz áll a könyvtáros és az érdeklődő olvasó rendelkezésére. Bíró Béla 1955-ben megjelent bibliográfiáját követően

/Bevezetés a művészettörténetirodalomba. A 18. századtól az 1954. év végéig/ egyetlen terjedelmesebb bibliográfiai kalauz - Kazacsay Ferencné-Tolnai Valéria: Bevezetés

t. és a művészettörténet irodalmába. Bp. NPI. 1968, - látott napvilágot. Nem számítva néhány kisebb összeállítást, ajánló bibliográfiát, mint pl. a Könyvtári kis tükörsorozatban megjelent Benkő Zsuzsa: Művészetek, sport 1945-1979 vagy a kecskeméti megyei könyvtár kiadásában megjelent Kriston Szidónia: Magyar képzőművészet 1945-1975 Válogatott bibliográfia című műveket, önként adódik az a lehetőség, hogy elsőként azt vizsgáljuk, hogy ez a legújabb kiadvány milyen új információkat tartalmaz Kazacsay Ferencné és Tolnai Valéria összeállításához képest. Ha a bibliográfiai tételek mennyiségét vizsgáljuk a két kiadványban, akkor máris meggyőződhetünk a Kerek Vera által gyűjtött és szerkesztett anyag információs értékéről: ez a mű összesen 2733, míg korábbi kiadvány ennek felét, 1354 tételt tartalmaz, holott a külföldön megjelen idegen nyelvű könyvek, hazai folyóiratcikkek közül is válogatott. A különbség nyilván nem abból adódik, hogy Kerek Vera az utóbbi húsz évben megjelent képzőművészeti könyveket valamint - kiegészítve a korábbi összeállítást - az iparművészet irodalmát /285 tétel/ is feltárta, hanem abból, hogy sokoldalú bibliográfiai adatgyűjtést végzett.

A bevezetőben leszögezi, hogy a közművelődési könyvtárakban hozzáférhető irodalmat kívánta összegyűjteni, ám megállapíthatjuk, hogy ez az irányelv az A-típusú könyvtárak ideális, a nemzeti könyvtermés tartalmi teljességére törekvő gyarapítási gyakorlatához /illetve az ehhez kapcsolódó elvárásokhoz/ alkalmazkodott, ahhoz, hogy ezek a könyvtárak /s jó esetben természetesen egyéb könyvtárak is/ az MNB stb. alapján beszerzik a terjesztői forgalomba nem kerülő műveket is. Azaz a bibliográfia által bőségesen feltárt állandó kiállítási katalógusokat, vidéki múzeumok, tanácsok, népfrentbizottságok, múzeum baráti körök vagy az olyan kevésbé ismert alkalmi kiadók mint pl. az Avasi Református Egyház vagy a hódmezővásárhelyi Tornyai Társaság kiadványait. A válogatás bőségét jelzi az, hogy kiterjedt a Budapesti Városépítési Tervező Iroda, a Fővárosi Temetkezési Intézet, a Fővárosi Műemlékfelügyelőség, a Mérnök Továbbképző Intézet kiadványaira éppúgy, mint az MTA sokszorosításában megjelent kandidátusi értekezletek téziseire vagy az MTA Művészettörténeti Kutató Csoport különböző kiadványsorozataiban megjelent füzetekre. Minderre természetesen úgy kerülhetett sor, hogy a szerkesztő a Művészettörténeti Kutató Csoport Könyvtárának anyagából is feldolgozta a FSZEK-ben nem található s feltehetően egyéb nagyobb közművelődési könyvtárakban is csak hiányosan megtalálható fontosabb irodalmat. /A kiadvány e legfontosabb egyik érdemének a hangsúlyozásakor azonban egy megjegyzést kell tennünk. A külföldi magyar mű-

vészetről, a művészekről viszonylag kevés irodalom látott napvilágot, s ezek közül néhány mű nem szerepel a bibliográfiában. Így a magyar-román közös kiadásban megjelent olyan könyvek, kismongoráfiák, mint Kántor Lajos: Kép, világkép. A régi Korunk az új művészetért; Murádin Jenő: A Ferenczy művészcsalád Erdélyben; Gy. Szabó Béla /s Gy. Szabó Béla grafikai mappái, albumai; Banner Zoltán: Szervátiusz Jenő/.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI IRODALOM VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA 1944 - 1985

A bibliográfia szerkezete jól tagolt, könnyen áttekinthető. A szerző legfontosabb újítása, hogy az egyes alkotókról megjelent műveket nem a személyükhöz kapcsolódó művészettörténeti korszak, művészeti ág irodalmát felsoroló fejezetekhez osztotta, hanem a kiadvány második felében-harmadában a művészek betűrendjében sorolta fel. Ez a praktikus, kényelmes tájékozódást elősegítő összeállítás minden bizonnyal az egyik leggyakrabban használt része lesz a kiadványnak. /Ám használatát jobban elősegítette volna a személynevek jobb kiemelése, aláhúzása./ A szerkesztő mindezzel nemcsak a besorolási nehézségeket kerülte el, hanem azt is, hogy a megelőző 129 fejezetben /az NPI 1968. évi kiadványában több mint 300 fejezet található!/ nem gyűlt össze annyi tétel, hogy egy fejezet áttekintése különösebb nehézséget okozna. Egy fejezet átlagosan 13 tételt tartalmaz, természetesen vannak terjedelmesebbek is - mint pl. a Magyar városok és települések műemlékei, 207 tétel -, ám ezekben az esetekben többnyire az segíti a gyors tájékozódást, hogy nem szerzői, hanem a mű tárgya, ez esetben a települések betűrendjében sorolja fel a tételeket a szerkesztő.

Ahol pedig nem így történik /pl. a Várépíté-
szet című fejezetben/, annak sincs jelentő-
sége, mert a névmutató, mely helyneveket is
tartalmaz, gyors eligazodást nyújt az érdek-
lődőnek. S itt kell szólnunk arról, hogy a
kiadvány nem tartalmaz részletesebb tárgy-
mutatót: ezt indokolhatják a rövid, köny-
nyen "kiolvasható" fejezetek, ám ennek elle-
nére az elkészítésével járó beruházás felte-
hetően megtérült volna a kiadvány sok tekint-
etben gyorsabb használatával.

Minden tematikus bibliográfia legköny-
nyebben vitatható része az egyes tételek
megfelelő helyre történő besorolása. Több
ezer cím esetén az ezzel járó mérlegelés,
tartalmi tájékozódás állítja a legnehezebb
feladat elé a szerkesztőt, ez esetben a köz-
reműködő művészettörténészt is. Az utalások-
kal illetve a feltárt irodalomhoz jól igazo-
dó tárgykörök /fejezetek/ kialakításával,
valamint jónéhány tanulmánykötet analitikus
feltárással és az egyes tanulmányoknak a
megfelelő helyre való besorolásával ezt a
feladatot véleményem szerint sikeresen ol-
dotta meg a kiadvány. Csupán az I. Általá-
nos részben található a 7. Művészek, művé-
szettörténészek, művészeti írók, kritiku-
sok írásainak, leveleinek gyűjteményes kö-
tetei című fejezetből hagytam volna ki a

művészek írásait. Ezek többsége amúgy is
a betűrendes személyi részbe került - így
Van Gogh, Cézanne levelei - többnyire ott
is a helyük. Vitatható viszont, hogy Bern-
nátth Aurél Így éltünk Pannóniában című ön-
életrajzi kötete itt szerepel. Mindezt a
recenzens kötelező szörszálhasogatásán kí-
vül csak azért említtem meg, hogy felhívhas-
sam a kollegáim figyelmét a kötet A könyv-
tárban című tanulmányos részére, amely a
Szeged: Egy ábránd vége című fejezetben ol-
vasható. Hasonló elfogultság készített ar-
ra, hogy mint exlibrisgyűjtő megemlítsem,
hogy a Függelékben felsorolt folyóiratok
között nem szerepel a K i s g r a f i k a .

A kiadvány fontos, közérdekű célját,
hasznosságát egyébként jól tükrözi, hogy
a Könyvtárak Gazdasági Társulása támogatá-
sával jelent meg. Feltehetően sok helyen
nemcsak a képzőművészeti, hanem a helyis-
mereti tájékoztatás fontos segédeszköze
is lesz.

Arató Antal

Kerek Vera: A képzőművészeti irodalom válo-
gatott bibliográfiája 1945-1985. Kiad. a
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Bp. 1989,
258 l.

MEGJELENT AZ ÚJ NOVELLAKATALÓGUS - ELSŐ RÉSZÉ

Mi könyvtárosok annak idején nagy-nagy
örömmel üdvözlöttük a - röviden csak novella-
katalógusnak nevezett - S z é p i r o d a l m i
g y ű j t e m é n y e s k ö t e t e k
e l e m z ő k a t a l ó g u s a c. mű foly-
tatását. Azt hiszem, gyakorló szakembereknek
nem kell különösképpen bizonygatni, hogy
mekkora segítség ez a tájékoztató munkában
- több órás keresgélést lehet megtakarítá-
ni vele, vagy esetleg az olvasót nem kell
elküldeni, ha az író önálló gyűjteményes kö-
tetét nem találjuk a polcon.

Az előzmény, a Szépirodalmi gyűjtemé-
nyes kötetek elemző katalógusa 2. bőv. kiad.
anyaggyűjtését az 1978-as könyvheti kiadvá-
nyokkal zárta. A folytatás az 1978-1986-os
időszak novellákat, drámákat, irodalmi for-
gatókönyveket és hangjátékokat tartalmazó
antológiáit tárja fel, a tervek szerint há-
rom kötetben. Egyelőre az első kötet van a
kezünkben - ebben a feldolgozott antológiák
jegyzéke és az A-K betűs szerzői rész talál-
ható. A - reméljük, rövidesen megjelenő -
második rész az L-Z betűs szerzők anyagát
és a címmutatót tartalmazza majd.

A leírások szerkezete és az adatok köz-
lésének módja hasonló a korábbi kötetéhez,
világos és áttekinthető. (Szerző neve, a mű
címe, műfaj rövidítve, az antológia címe,
esetleg kötetjelzés vagy évszám, oldalszám.)

A szerzők nevének írásmódjában is követi a
korábbi kötetnél megszokottat. (Orosz nevek-
nél fonetikus, antik szerzőknél mai helyes-
írás szerinti átírás.) Az anyaggyűjtés szem-
pontjainál is tartották magukat az összeál-
lító az előzményhez: az érték és a hozzá-
férhetőség a két alapvető kritérium, tehát
szükségképpen válogattak a megjelent gyűj-
teményes kötetek között.

A dícséret mellett mindössze két bíráló
megjegyzésem van. Az egyik: szerencsésebb
lett volna a három kötetet egyszerre megje-
lentetni, mutató nélkül nem használható iga-
zán, (az olvasók gyakran csak a címet tud-
ják). A másik: borsosnak találok az árát,
az új katalógus első kötete kerül annyiba,
mint a régi egész, ez háromszoros árnöveke-
dést jelent.

Téchy Tünde

Szépirodalmi gyűjteményes kötetek elem-
ző katalógusa 1978-1986. A-K. Az anyaggyűj-
tés és szerkesztés Papp Józsefné, Borí Er-
zsébet, Gulyás Zsuzsa munkája. Lektorálta
dr. Bardócz Antalné. - Fővárosi Szabó Ervin
Könyvtár, 1989. 138 p. 95.-Ft. 700 példány.

KÍNÁBAN JÁRTAM...

A magyar-kínai kulturális egyezmény keretében ez év április 20. és 30. között, Juhász Gyulával, az OSZK főigazgatójával nyolc teljes napot tölthettem a kínai könyvtárak tanulmányozásával. Iszonyú rövid idő egy ekkora ország több mint 3.000 éves könyvtárügyének /igaz a kozművelődési könyvtárak csak 70 éves múltra tekinthetnek vissza/ meglátogatásához, de óriási lehetőség, soha vissza nem térő alkalom, amelyet vendéglátóink kedvessége, nagyvonalú és szolgálatkész szervezése az utolsó pillanatig kihasznált. Így nemcsak a kínai kozművelődési könyvtárüggyel /a nemzeti könyvtár is az általános könyvtári ellátás része! / ismerkedhettünk, hanem az ország ugyancsak számbavehetetlen turisztikai látnivalóiból /múzeumok, történeti-építészeti emlékek stb./ is belezsúfoltak a programunkba annyit, amit egy rövidebb IBUSZ út utasai kapnak. Az én külön szerencsém, hogy míg nemzeti könyvtár Kínába is csak egy van, a három meglátogatott nagyváros /Peking, Sanghaj, Tiencsin/ mindegyike rendelkezik városi könyvtárral. Ezek, valamint az irányításuk alá tartozó kerületi és járási könyvtárak meglátogatása révén nekem több alkalom volt érdeklődésem kielégítésére, mint utitársamnak. Habár - hiszen óriási városokról, azoknak hatalmas könyvtáiról van szó, amelyek egy-egy kisebb európai országnak megfelelő területet és lakosságot szolgálnak ki - ezek a városi könyvtárak a maguk régiójában /pl. a sanghaji városi könyvtár Dél-Kína vonatkozásában/ nemzeti könyvtári feladatokat is ellátnak.

Az alábbiakban - a Híradó megszabta terjedelmi korlátok között és miatt - elsősorban e három nagyváros könyvtáiról szólok. (Akit a téma jobban érdekel olvassa el a *Könyvtárosban* megjelenő utibeszámolómat is.) A meglátogatott 15 könyvtár között mindenképpen ezek alkották a többséget, ennyi idő alatt talán ezekről lehet érvényes és hiteles benyomást szerezni.

Peking városi könyvtára

A meglátogatott három nagyvárosi könyvtár különbözik egymástól nagyságban, feladatrendszerben, szolgáltatásaik kiépültségében. A legkisebb közülük a főváros, Peking városi könyvtára, amit talán az magyaráz, hogy ugyanitt működik 170.000 m² alapterületen, 30 olvasóteremmel, 14 millió egységnyi állománnyal a *Pekingi Könyvtár* elnevezésű nemzeti könyvtár. A városi könyvtár korábban ennek a fiókja volt, 1929-ben lett önálló. Jelenleg a volt c s á s z á -

r i f ő i s k o l a gyönyörű /de könyvtárnak teljesen alkalmatlan! /épületében 220 munkatárs 2,2 millió kötetet gondoz és 70 000 beiratkozott olvasóból naponta 1.000 látogatót szolgál ki. Részben helytörténeti gyűjtést folytat /de állománya kiterjed a régészetre, a néprajzra, a népi gyógymódokra, a kínai operára is/ és ennek alapján tudományos tájékoztatást végez, részben pedig a városigazgatás /egy országnyi városról van szó! / részére végez dokumentációs, döntéshozó tevékenységet, amelynek profilja a bérpolitikától a városépítészetig terjed. Szolgáltatásaikat pénzért adják. Érdekes melléktevékenységük könyvvédelmi berendezések, pl. mikrohullámú baktérium pusztító szerkezet kidolgozása és gyártása, a mi terminológiánk szerint GMK-ban történt. A városi könyvtárhálózatnak is ez a könyvtár a központja. A kerületi könyvtárak /Pekingben 19/ 1959 óta a kerületi tanácsok fenntartásában működnek. A központi könyvtár hagyományos módszertani tevékenységet, oktatási feladatokat lát el. 1985 és 88 között az égető könyvtároshiány pótlására a tévé oktatási csatornáján 20.000 résztvevővel /közülük 12.000 be is fejezte! / főiskolai szintű könyvtárosképző tanfolyamot indított a minisztérium. Ezt is a pekingi városi könyvtár személyzeti és oktatási osztálya szervezte. A kerületi könyvtárak közül a *Chong Wen* kerületit, a négy belvárosi egyikét látogattuk meg. Az 1987-ben épült 5.500 m²-es /nálunk egy jó megyei könyvtár ekkora/ 250.000 kötetes állományú könyvtárában 58-an dolgoznak. Itt találkoztunk először az ún. t ö b b c é l ú t e r e m /ebben az épületben egy egész emelet/ gyakorlatával. Ezeket a helyiségeket a társas szórakozás céljára alakították ki, mozival, diszkóval, billiárdnal, büfével és általában hétvégen tartják nyitva, belépődíjas rendezvényeket szervezve. A mi gyakorlatunk szerinti művelődési házi feladatokat látnak el és az utóbbi években elterjedtek az ország könyvtáraiban mindenütt.

Sanghajban

Sanghaj Kína második legnagyobb városa, könyvtára a legnagyobb és a legsokoldalúbb szolgáltatásokat nyújtja a meglátogatottak között. /Szolgáltatásainak színvonaláról igen elismerő véleményt hallottunk egy magyar használójától - kollegánk Székely Ervinné diáklányától, aki ottjártunkkor Sanghajban tanult./ A volt angol szektor lóversenypályájának 38.000 m²-es tribünépületét alakították át könyvtári célra, de már tervezik

az új 80.000 m²-es épületet. 650 alkalmazottja, hét és félmillió állománya /közte 150 ezer kínai ritkaság, 140 ezer hanglemez/ és 13 ezer kurrens külföldi folyóirata van. 10 millió jüanos éves költségvetésből 7 milliót fordít beszerzésre /ebből is látszik, hogy a könyvtáros Kínában is a legrosszabbul fizetett értelmiségi kategória/ 90%-ban külföldi dokumentumok /elsősorban angolnyelvű, a második helyen japán/ beszerzésére. A sanghaji városi könyvtár a Pekingi Könyvtárral munkamegosztásban nemzeti könyvtári feladatokat is ellát. Így például ők állítják elő a kínai sorozatok katalógusát, a kínai folyóirat-cikk repertóriumot és nyomtatott katalóguscédulával látnak el 800 könyvtárat. Mindezt 35 éve, de két év óta számítógéppel csinálják. Itt jegyzem meg, hogy a kínai könyvtárak - tapasztalataim szerint - előbbre állnak a számítógépesítésben, mint mi idehaza.

总结·开拓·前进

建馆三十五周年纪念文集

1952—1987

De Jeno

Shanghai Library

Apr 26 1989

上海图书馆

Egyáltalán sokat fordítanak a technikai fejlesztésre. Pl. szinte valamennyi meglátogatott könyvtárban elektronikus-mágneses könyvvédelmi /lopásgátló/ berendezés működik, amelyet egyébként az egyik sanghaji műszaki főiskolán dolgoztak ki. /Tájékozódunk az esetleges import lehetőségéről/.

A város közművelődési könyvtári ellátását 26 kerületi és járási, 135 utca-könyvtár és 209 falusi könyvtár végzi. Mindezt egy 5 fős módszertani osztály irányítja, de a könyvtárak fenntartása itt is a kerületi, járási tanácsok ill. utcabizottságok dolga. A sanghaji hálózatból a J i n A n kerületi könyv-

tárat és a J e n g C u L u utca-könyvtárat látogattuk meg. A kerületi könyvtár 490.000 lakost szolgál. 290.000 kötetes állománya egy négyszintes, könyvtári célra átalakított öreg épületben helyezkedik el. 49 könyvtárosa /12 felsőfokú képesítésű, 17 segédkönyvtáros/ 10.000-nél több beiratkozott olvasót szolgál. Tavaly 430.000 személy fordult meg a könyvtárban és 390.000 dokumentumot használt. Az általános kínai gyakorlatól eltérően ez teljesen szabadpolcos elrendezésű könyvtár. Ezt tekintik a fejlődés következő lépcsőfokának. A legtöbb meglátogatott könyvtárban csak részleges szabadpolc volt, néhány válogatópolc és az általunk "böködő"-nek nevezett bútordarab. /Idősebb kollégáink emlékeznek rá, az ötvenes években mi is "felfedeztük" ezt a megoldást/.

A kínai könyvtárakban még elevenen élnek azok az olvasószolgálati módszerek, amelyek a mi tevékenységünket is jellemezték az ötvenes években: a direkt politikai agitációt szolgáló ajánló munka, a csoportos foglalkozások ezernyi válfaja, felolvasások a munkahelyeken keverednek olyan formákkal, mint az angol-nyelvtanulók klubja, a jogpropaganda különféle formái stb. Az egyéni kölcsönzésen kívül eleven forma a csoportos kölcsönzés, amelynek keretében a csoport tagjai /pl. munkabrigádok/ egymás között cseréltetik a kölcsönzött könyveket. Mindez csak részben jelenti a kínai fejlődés megkésétségét, részben az adottságokhoz /pl. a 20%-nyi analfabéta szolgálata/ való igazodás, részben pedig olyan megoldások, amelyekkel egy modern, a mai fejlődéssel lépést tartó közművelődési könyvtárnak élnie kell.

A Jin An kerületi könyvtárhoz tartozó 10 utcakönyvtár egyike a J e n g C u L u utcai. Az utcabizottság a legalsóbb szintű közigazgatási egység a kínai városokban. Ennek a fenntartásában működik ez a 4 helyiségből álló /gyakor iskola volt/ 30 000 kötetes fiókkönyvtár. Hat vidám fiatal lány gondoskodik a körzetükben élő 15.000 család, mintegy 50.000 lakos ellátásáról. Szemmel láthatóan igen lelkesen teszik a dolgukat, minden lehető kitüntetést és elismerést elnyertek; az Igazságügyminisztériumét a jogpropagandáért, az egészségügyét az egészségnevelésben elért eredményekért. Éves beszerzési keretük 7-8.000 jüan /1 jüan = 13 Ft, egy könyv átlagára 3 jüan/.

T i e n c s i n i t a p a s z t a l a t o k

Tiencsinben, a harmadik meglátogatott városban ugyancsak egy más célra épült régi épületben, a volt francia szektor tanácsszékházában működik a városi könyvtár. Meglátogatottuk félig kész új épületét is, amely 30.000 m²-es, 2,7 millió kötetes állománya között 400 ezer a régi és ritka, 7 ezer a különösen értékes. Hálózatához tartozik 18 kerületi és járási könyvtár, 200 utca-könyvtár és ugyan-

ennyi faluközponti könyvtár. A meglátogatott könyvtárak részletes leírása helyett hadd említsek néhány olyan tapasztalatot, amelyeket Tiencsinben szereztünk, de általában is jellemzőek a kínai könyvtárügyre.

Nagy gondot fordítanak a régi állomány védelmére. Faksimile kiadásokban igyekeznek közreadni belőle minél többet. Néhány szép példányt ajándékba kaptunk, a mi ritkasággyűjteményünkben megtekinthetők.

A gyermekkönyvtárak külön hálózatot alkotnak, egyszerre látnak el iskolai könyvtári és gyermekkönyvtári feladatokat. Az újonnan épült városi, kerületi és járási könyvtárakban építenek ugyan gyermekkönyvtárat is, de a külön hálózatot fenntartják. Tiencsinben van két bibliobusz, amely csak a gyermekek ellátását végzi. A gyermekkönyvtárakban elsősorban /vagy kizárólag?/ csoportos látogatási van, a helyes kis kínai gyerekek igen fegyelmezetten ülnek a tanteremhez hasonló olvasótermekben. Legnépszerűbb olvasmányuk a képregény, amelyből több száz féle jelenik meg és a könyvtárosok minden aggály nélkül kölcsönzik. A gyerekeknek is sokféle rendezvényt szerveznek. Ottlétünkön volt Tiencsin N a n K a j kerületi könyvtárában - igazán Kínához illő dolog - a s á r k á n y e r e g e t é s i v e r s e n y eredményhirdetése.

A közművelődési könyvtárak használata Kínában ingyenes - amennyiben művelődési céllal veszik igénybe őket. Néhány éve ugyan is bevezették, hogy a szórakoztató irodalom /bestseller, limonádé, könnyű olvasmány/ és

a magazinok kölcsönzéséért fizetni kell. A díj városonként változó. Tiencsinben például a város minden kerületi és járási könyvtárába érvényes olvasójegy 2 évre 5 jüan. A helybenhasználathoz nem kell beiratkozni, csak a személyazonosságot igazolni. Ennek megszüntetését most tervezik. A könyvtárak nyitvatartása hosszú. A kerületi és a városi központi könyvtárakban hat napon át napi 12 óra, a kisebb könyvtárakban arányosan kevesebb. Az olvasótermek általában zsúfoltak, különösen a műszaki-természettudományos irodalmat, főleg a kurrens külföldi folyóiratokat kézbeadókat. Ez is a közművelődési könyvtárak feladata.

Utunk során végig nyitottságot, őszinte érdeklődést tapasztaltunk, nemcsak a kínai kollégák körében, de mindenkinél, akivel csak találkoztunk. Mindhárom városi könyvtárral megállapodtunk kiadványok, hanglezem, esetleg fotokiállítások cseréjében.

☆☆☆

Nem akármilyen időpontban voltunk Kínában. Ottlétünkön folytak a diáktüntetések, érkezésünk másnapján volt Hu Jao Pang temetése. Azt tapasztaltuk, hogy a diákok mozgalmát nagy rokonszenv kísérte. Nem láttuk, nem érzékeltük az alig egy hónapon belül bekövetkező szörnyű visszacsapást. Most csak remélhetjük, hogy Kína megmarad a reformok útján, és ennek során megvalósulhatnak a további együttműködésre vonatkozó megállapodásaink is.

Kiss Jenő

POZSONYBAN JÁRTUNK

Kissé elfogódottan néztünk körül mi három "fiú" a pozsonyi állomáson. Már-már azt hittük, hogy nem is várnak bennünket, mikor egy igen csinos, fiatal nő lépett hozzánk az iránt érdeklődve, mi vagyunk-e a Budapesti Fővárosi Könyvtár munkatársai. Miután így szerencsésen egymásra találtunk, a Városi Könyvtár Dáciája kisvártatva az Óváros festői utcáin gurult velünk, míg nem megérkeztünk a Károly Kapu melletti, kívül-belül szépen rendbehozott polgárház, a Pozsonyi Városi Könyvtár központi épületének udvarára.

A könyvtárlátogatást a bennünket fogadó V á r o s i K ö n y v t á r megismerésével kezdtük. A század elején alapították, jelenleg öt épületben működik. Régi könyveit átadta az Egyetemi Könyvtárnak, így a legrégebbi könyvek a század huszas éveiből valók. A központban van a társadalomtudományi részleg 60.000 kötetnyi, zömmel hazai kiadású könyvvvel és folyóirattal. /Nyugati anyag beszerzése szomszédainknál sokkal nehezebb, mint nálunk, és nem kizárólag valutáris okokból./ Helybenolvasásra és kölcsönzésre egyaránt megvan a lehetőség. Az anyag

feltárására a következő katalógusok szolgálnak: szerzői- és cím szerinti betűrendes, valamint egy szakrendi, mely az ETO-t felváltó szovjet rendszer felosztását követi. A jelentősebbnek ítélt tanulmányokat szintén feldolgozzák a katalógusokba. A többes-példányokból 10.000 kötetes szabadpolcos állomány is segíti a látogatókat. Az olvasószolgálat kérésre 8 órán belül bibliográfát állít össze megrendelt témákról. - Mindezt nagy a rend és a tisztaság, de az izléses, mértéktartóan modern berendezés véleményem szerint nincs összhangban a patinás épülettel és városnegyeddal. Ezt vendéglátóink is tudják, de a költségvetésből egyelőre erre telt.

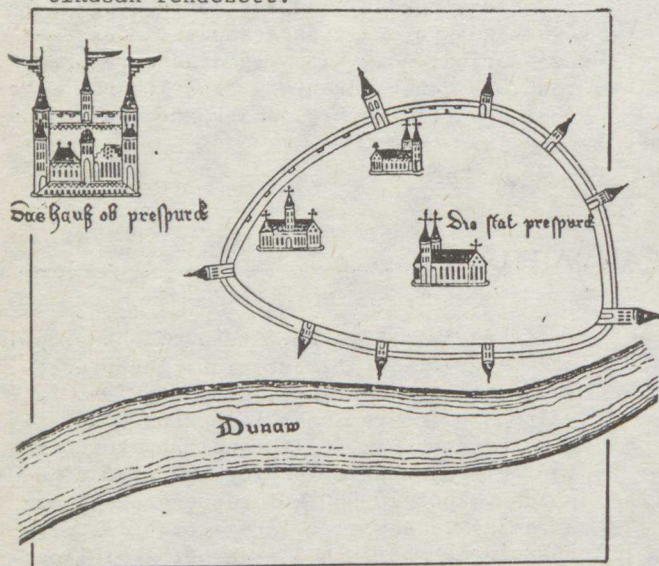
Közvetlenül a központ épülete mellett található a g y e r m e k - é s i f j ú s á g i r é s z l e g. Három különböző helyiségben van elhelyezve az óvodás-alsótagozatos, a felsőtagozatos és középiskolás korosztály részére összeválogatott állomány. A középiskolások a könyvtár többi részét is használhatják.

Néhány utcával arrébb, Pozsony egyik legforgalmasabb pontján található a s z é p -

irodalmi részleg, ennek a legnagyobb az állománya /120.000 kötet/ és a forgalma. Itt vannak a legrégebbi időből, azaz az 1920-as évekből való könyvek. A folytonosságnak is megvannak a maga hátrányai, csak egy igen kisméretű, mintegy 2000 kötet szabadpolcos részt tudtak kialakítani. A zárt raktár a kölcsönzőpult mögött kezdődik, a kért könyveket maguk a kölcsönző könyvtárosok hozzák ki, külön raktárkezelő nincs. A nagyszámú olvasó szerzői és címszerinti betűrendes, valamint szakkatalógus alapján keresi ki a könyveket.

A szakmai tapasztalatokat pozsonyi borral öblítettük le egy hangulatos óvárosi vendéglő pincéjében a tiszteletünkre rendezett lakomán.

Másnap elmentünk az idegennyelvű könyvek részlegébe. A 20 év előtti Szabó Ervin fiókokra emlékeztető helyiségben 30.000 kötet szorongszabadpolcon. Az anyag 70%-át magyar nyelvű könyvek teszik ki, a város magyar lakói elsősorban innen szerzik be az olvasnivalót. Mennyiségileg a német könyvek következnek ezután, a többi nyelv aránya elég alacsony. A polcokon a szépirodalom betűrendben, az ismeretterjesztő irodalom tematikusan rendezett.

A könyvtár központi épületével szemben folyik egy régi polgárház rekonstrukciója, az a terv, hogy elkészülte után a Városi Könyvtár valamennyi részlegét idetelepítik, s akkor a szlovák nyelvű szépirodalmi anyagot is szabadpolcokon szeretnék elhelyezni.

Miután mindhárman, akik Pozsonyban jártunk, a Budapest-gyűjtemény munkatársai vagyunk, kíváncsiak voltunk arra is, van-e miénkhez hasonló gyűjtemény. Nagy várakozással indultunk másnap a Pozsonyi Regionális Könyvtárba. Az intézményt 1929-ben alapították és a városháza gyönyörű épületének padlásterét alakították ki e célra a régi reprezentatív teremkönyvtárak mintájára. Azonnal meg-

kezdték az igen tágan értelmezett pozsonyi vonatkozású könyvek gyűjtését és egy nagyszabású pozsonyi bibliográfia előkészületei is folytak, ám 1945-ben a munkatársak elveszítették állásukat, a folytonosság megszakadt és az 1946-ban munkába álló új könyvtárosoknak mindent előlről kellett kezdeni. A jelenlegi kisszámú gárda elismerésre méltóan sokat produkál. Feldolgozzák a könyveket, melyekről keresztkatalógusként működő címjegyzék áll az olvasók rendelkezésére, kicédulázzák a sajtót, s a cédulákat az általuk igen nagyra tartott Budapest Bibliográfia helyi viszonyokra alkalmazott rendszere szerint állítják fel. Díszes kötetben kiadták a város történetének kronológiáját, s 1965 óta évente számos mutatóval ellátott bibliográfiát jelentetnek meg. Kiadnak különböző tematikus bibliográfiákat is, például a pozsonyi koronázásokról, jelenleg a pozsonyi templomok témán dolgoznak.

A Regionális Könyvtár eredetileg a Városi Könyvtárhoz tartozott, vezetői - minden bizonnyal nagyobb függetlenséget remélve - kivívták, hogy a városi levéltár mellé kerüljenek. Ez azonban pirruszi győzelemnek bizonyult, a levéltárak ugyanis a Belügyminisztérium hatáskörébe tartoznak Csehszlovákiában, belügyi szempontból pedig ez a szép állomány periférikus jelentőségűnek tűnik. Az még külön és igen nagy veszélyt jelent a gyűjtemény számára, hogy helyiségeiket tatarozni fogják, az anyag pincébe került. A városnak más tervei vannak a padlástérrel, kérdés, vajon a Belügy gondoskodik-e majd megfelelő helyről?

Harmadik nap az első kerület főkönyvtárát kerestük fel. Pozsonyban a kerületi könyvtárak önállóak, a központ csak módszertani felügyeletet gyakorol. Ez a könyvtár nemrégiben nyílt meg mostani helyén, egy ház udvarán. Bár ez nem ideális hely egy könyvtár számára, az olvasók szerencsére rátaláltak és látogatják. A szép, modern olvasóteremben egyik oldalon a gyermek, másokon a felnőtt állomány helyezkedik el szabadpolcokon. Az állomány összesen 10.000 kötet. Nem álltam meg, hogy meg ne jegyezzem: nálunk a fiókok többségében is több van ennél. Kiderült, hogy az idetartozó két fiók állománya itt is gazdagabb.

A helybéli könyvtárügy tanulmányozását erre a napra be is fejeztük, s rövidesen Dévény vára felé robogott velünk a könyvtár kocsija. Az erődítmény-rendszer maradványain sétálva fentről gyönyörű kilátás nyílt, többek között Ausztriára is. Ez volt valamikor hazánk legnyugatibb pontja.

A negyedik, azaz utolsó pozsonyi napunkon megilletődve léptük át az Egyetem Könyvtár kapuját, hiszen itt zajlottak az egykori reformdiéták, ez az épület adott otthont a híres pozsonyi országgyűléseknek. A patinás épület szépsége kívülről sértetlen, belülről a sok átalakí-

tás után nem sok emlékeztet az egykori Országházra. - Ez a gyűjtemény a szlovák főváros legnagyobb könyvtára, négymilliós állománnyal. Az oktatásüggyel való kapcsolatát ma már csak a nevében őrzi. Különbféle olvasótermek állanak a látogatók rendelkezésére: nagy-olvasó, kis-olvasó, folyóirat-olvasó, természettudományi-olvasó, bibliográfiai-olvasó./ A helyben olvasás mellett kölcsönzés is folyik. A földszinten található több szakkatalógus /ETO, az ezt felváltó két szovjet szakrendszer, majd 1985-től újra ETO/; a teljes anyagot felölelő betűrendes katalógus az emeleten helyezkedik el. (Itt található az egykori Pozsonyi Erzsébet Egyetem könyvtárában készült magyarnyelvű cédulák is.) Ide azonban csak azok jöhetnek fel, akik a földszinti katalógusban nem találták meg a keresett művet.

- Megtekintettük a ritkaságok szépen, hangulatosan berendezett gyűjteményét, az esztétikusan kialakított fonó- és videotékát, végül e sorok írójának nem kis öröme beszélgethettünk a plakátok és aprónyomtatványok lelkes, rokonszenves ottani gazdájával is.

Örülünk, hogy Pozsonyban járhattunk és betekintést nyertünk a szlovák főváros könyvtáraiba és könyvtárügyébe. A legfőbb tanulság számunkra talán az, hogy bár korántsem mondhatjuk el a magyar és a fővárosi könyvtárügyről, hogy "itt van már a Kánaán", de szégyenkezésre sincs okunk nemzetközi összehasonlításban sem.

Indali György

SZAKSZERVEZETEK

KKDSZ

A június 14-i bizalmi testületi ülésen megkezdjük alapszervezetünk t i s z t ú j í t á s á n a k előkészületeit. Ezen az előkészítő tanácskozáson megvitattuk és elfogadtuk választási szabályzatunkat. Megállapodtunk a választási munkák menetében. A bizalmi testület a kétszakaszos választás mellett döntött.

Június 28-án összeült a jelölést előkészítő bizottság, megegyezett az előkészítő munkák menetében és felosztották a meglátogatandó területet.

A választások menete a következő:

- Június 15. és augusztus 18. között az egységekben csoportértekezlet keretében a szakszervezeti bizalmi beszámoló az elmúlt időszakban végzett munkájáról, és sor kerül a bizalmi és helyettese megválasztására.

- Június 15. és augusztus 18. között a jelölést előkészítő bizottság tagjai az egységeket meglátogatva javaslatokat gyűjtenek a megválasztandó Szakszervezeti Bizottság titkárára, elnökére, reszortfelelőseire; a Pénzügyi Ellenőrző Bizottság elnökére és tagjaira és a különböző munkabizottságok tagjaira.

- A javaslatok alapján a jelölést előkészítő bizottság augusztus végén összeállítja a jelölendő névsorát, és ezt szórólap formájában eljuttatja az egységekbe.

- A szakszervezeti tagok javaslatait a bizalmi összegyűjti, és ennek alapján adja szavazatát a választás első szakasza keretében szervezendő bizalmi testületi ülésen (kb. szept. második szerdája) a szavazó lista összeállítására, amelyet a testület nyílt szavazással fogad el.

- A választás második szakaszában (kb. szeptember utolsó szerdája) kerül sor közvetlenül a munkahelyi egységekben a titkos szavazásra. Az urnák bizalmi testületi ülésre való megérkezése után a szavazatszedő bizottság összesíti a szavazatokat és ismerteti a választás eredményét.

☆☆☆

A SZAKSZERVEZETI GAZDÁLKODÁSSAL kapcsolatban lapunk előző számában közöltük a szervezett dolgozók létszámát /413 fő/. Ez a szám félreértésekre adott okot, ezért meg kell jegyeznünk, hogy a fenti adat a r é s z f o g l a l k o z á s ú dolgozókat is tartalmazza.

**Javaslat az intézetvezetőségnek
a FSZEK 1945-1988 közötti politikai
történetének feltárására**

"Szembenézés múltunkkal" ideiglenes munkacímmel javasoljuk, hogy a könyvtár kezdje el saját régi, nyugdíjas vagy még aktív dolgozói szakmai életútjának feltárását. Az "oral history" módszer most már egyre inkább polgárjogot nyer a jelenkor-történeti, sőt, a szociológiai kutatásokban is. Ilyen módon páratlan háttérinformációkhoz lehet hozzájutni, amelyek egyébként semmilyen írott forrásban nem lelhetők fel.

Javasoljuk, hogy a könyvtár ezzel a munkával megbízott munkatársa/i/ készítse nek magnófelvételeket olyan volt vezetőkkel

és kollégákkal, akiknek a tevékenysége jelentős befolyást gyakorolt intézetünk arculatának alakítására. Fontos szempont, hogy lehetőleg a megbántottan távozottakat is megszólaltassuk, mert így a sokféle, ellentmondó nézet együttesen közelebb visz az objektív értékeléshez. Teljesség igénye nélkül csak néhány név, akiket meg kellene szólaltatni: Hont Péterné, Szőke Tiborné, Dobos Piroska, Mikó Zoltán, Pataki Ferenc, dr. Remete László, dr. Berza László, Marót Miklós, Geréb Lászlóné, Máthé Imréné, Szalai Tibor, Mentés Béláné, Vidák Jenőné és még hosszan folytathatnánk. A megszólalók kívánsága szerint a felvett anyagot meghatározott időre zárólnánk illetve részleteit vagy teljes egészét felhasználnánk.

A közlésre engedélyezett anyagokból a legjellemzőbb részleteket az évkönyvben folyamatosan publikálnánk, lehetőleg tematikus csoportosításban /illetve az azonos eseményt többféleképpen elmondó emlékeket közölnénk együttesen/. Mindez kiindulópontja és nyersanyaga lehet a könyvtártörténet majdani, második kötetének.

Erről a meginduló munkáról a Híradó is tájékoztathatná a kollegákat azzal a megjegyzéssel, hogy aki úgy érzi, van mondani-valója, felkérés nélkül is jelentkezzen a TDDSz bizalmiaknál. Akik pedig inkább írásban nyilatkoznak, azoktól fogadunk el emlékező, vagy akár vitacikket.

Révy Eszter
a TDDSz Szabó Ervin
csoportjának bizalmija

SZEMÉLYI HÍREK

1989 július 15-én megalakult a Számítógépesítési osztály. Az új osztály vezetője Gerő Péter.

Ú j m u n k a t á r s

Vladáné Kiss Andrea könyvtáros /szerzeményezési és feldolgozó osztály/.

K i l l é p t e k

Bihari Györgyi könyvtáros /XI. kerületi könyvtár/, Kovács Attila könyvtáros /IV. kerületi főkönyvtár/.

S z ü l e t é s

Csányiné Pap Györgyinek /I. kerületi főkönyvtár/ Krisztina nevű kislánya, Sáriné Janó Máriának /kapcsolatszervezési és propagandaosztály/ Gábor László nevű kisfia született. A szülőknek és a kisbabáknak jó egészséget kívánunk.

SÓLYOM LÁSZLÓNÉ
1919-1989

Képzeletben elgondolom, hogy milyen önéletrajzot nyújthatott be a Szabó Ervin Könyvtárba Solyom Lászlóné, mielőtt hozzánk került dolgozni. Felsorolhatta volna munkahelyeit, ahol segédmunkás lehetett, Kistarcsát, ahová internálták, a másfél év magánzárkát és azt a tényt, hogy Solyom László altábornagy felesége volt. Élete tragédiák sora volt, de nála kedvesebb, humort, tartást és emberséget sugárzó egyéniséggel nem igen találkoztam. Tőle tanultam, hogy mi az olvasók szolgálata. A könyvtárban "törzsvendégei" voltak, olyanok, mint Kosztolányi Dezső felesége és fia. Szabadulása után sem szegődött el mellőle soha a kínzó fizikai fájdalom, mégis mindenkinek ő adott példát, jó szót, megértést és vigaszt. Úgy érzem valamennyi volt munkatársa nevében mondhatom, hogy soha nem felejtjük el a szép, büszke és végtelenül jó Nórát.

Havas Katalin